

ŠESTA SKUPŠTINA DRUŠTVA ZAKAZANA ZA 25. APRIL

POZIV SVIM ČLANOVIMA I SARADNICIMA

Na osnovu Statuta Društva a u skladu sa zaključcima Saveta od 8. decembra 2004. godine

SAZIVAM

Šestu skupštinu Društva za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945. za ponedjeljak 25. april 2005. godine.

DNEVNI RED

1. Izbor radnog predsjedništva;
2. Uvodno izlaganje predsjednika Društva prof. dr Radoslava Ratkovića;
3. Izveštaj o radu Društva između dve skupštine;

4. Izveštaj Nadzornog odbora;
5. Rasprava o izveštajima;
6. Predlog o promeni imena Društva i statutarnim izmenama;
7. Izbor Saveta Društva i Nadzornog odbora.

Skupština će se održati u ponedjeljak 25. aprila 2005. godine u univerzalnoj sali Centralnog doma Vojske SCG, Beograd, Braće Jugovića 19, bočni ulaz iz Ulice Emilijana Josimovića, sa početkom u 10 časova.

Predsednik Društva
Dr Radoslav Ratković, s.r.

Ovaj broj "Glasa istine" zvaničan je poziv svim članovima Društva da učestvuju u radu Skupštine.

Po Statutu Društva, Skupštinu čine svi njegovi članovi.

Na unutrašnjim stranama lista priloženi su materijali za Skupštinu:

- Izveštaj o radu Društva u periodu maj 2001 - april 2005.
- Predlog za izmene i dopune Statuta Društva

OTVORENO PISMO PREDSEDNICIMA

ZA DOSTOJANSTVENU PROSLAVU JUBILEJA POBEDE

Povodom jubilarne godišnjice pobe nad nacifašizmom, u ime Društva za istinu o antifašističkom NOB-u upućeno je pismo predsjednicima Državne zajednice Srbije i Crne Gore Svetozaru Maroviću, Republike Srbije Borisu Tadiću, Vlade Srbije Vojislavu Koštunici i gradonačelniku Beograda Nenadu Bogdanoviću. Zahteva se da se na državnom nivou 60. godišnjica pobe nad nacifašizmom dostojno obeleži. To pismo glasi:

Poštovani gospodine predsedniče,

Još prošlog leta najistaknutije pripadnice antifašističke koalicije u II svetskom ratu i savremena Evropa, izgrađena na tekovinama antifašističke borbe, počeli su obeležavanje 60. godišnjice pobe nad nacifašizmom. U tom znaku počela je i jubilarna 2005. godine, a najkrupnije manifestacije tek predstoje.

Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji, u skladu sa svojim programskim opredeljenjima i obavezama, prožeto je željom da se u našoj zemlji i na državnom nivou, kako je to već najavljeno u mnogim evropskim zemljama, uključujući i naše susede s kojima smo do juče živeli u istoj državi, reprezentativno, dostojanstveno i organizovano obeleži 60. godišnjica pobe nad fašizmom. Izražavajući verovanje da ćete tome doprineti i Vašim autoritetom, te da nećete dozvoliti da se ponovi krajnje neprijatna situacija nastala u vreme kada je komemorativnom svečanošću u Aušvicu (Osvienćimu) obeležen i jedan od dva evropska praznika koji podsećaju na datume antifašističke borbe i pobe, izražavamo spremnost našeg Društva da tom obeležavanju da svoj puni doprinos.

Smatramo zajedničkom dužnošću da se ukaže na istorijski značaj pobe antifašističkih snaga u svetu, a posebno na doprinos toj pobi koji je, rezultatima svoje borbe i velikim žrtvama, dao antifašistički narodnooslobodilački pokret u Srbiji i Crnoj Gori i ostalim zemljama nekadašnje Jugoslavije. U skladu s tim, naše Društvo je u oktobru prošle godine organizovalo zapaženi skup posvećen 60. godišnjici oslobođenja Beograda i najvećeg dela Srbije na kome su o značaju tih događaja govorili Dragoslav Draža Marković, Mirko Tepavac, prof. dr Todor Kuljić, Radmila Hrustanović i Živan Stojić. Time smo faktički i započeli obeležavanje velikog jubileja sa željom da ukažemo na aktuelna značenja antifašističke borbe i iskažemo priznanje palim za pobedu i slobodu u borbi protiv nacifašističkih okupatora i njihovih saradnika u našoj zemlji.

Domaća javnost sa pravom očekuje da i najviši organi naše Državne zajednice i dveju republika pokrenu inicijative i uzmu učešće u programu obeležavanja 60. godišnjice pobe nad nacifašizmom, kako se to čini u državama širom Evrope, a posebno u državama koje neposredno baštine rezultate antifašističke koalicije kojoj smo i mi pripadali. Ne treba ni podsećati da se i na ovaj način potvrđuje istinska privrženost savremenim evropskim stremljenjima i puna solidarnost sa zajednicom evropskih naroda.

Takođe smatramo umesnim da se jubilarna godišnjica pobe nad nacifašizmom iskoristi i kao povod za inicijative koje će omogućiti da se postepeno ispravlja teška istorijska nepravda prema organizatoru i predvodniku antifašističke borbe u Jugosla-

viji Josipu Brozu Titu i prema njenim drugim najistaknutijim predstavnicima; nepravda koja je učinjena rušenjem njihovih spomen-obeležja i masovnim uklanjanjem njihovih imena iz naziva ulica i mnogih ustanova. Mada ta rušilačka, antikultura i nehumana akcija i dalje traje, treba se podsetiti da je započela direktivnom skupštinskom odlukom još u vreme Miloševićevog režima kome je bilo potrebno da se diskredituju simboli i tekovine narodnooslobodilačke borbe jer se uz njihovo uvažavanje nije moglo ići u besmislene ratove na razvodu dva milenijuma koji su doneli mnogo zla a protokom vremena pokazuje se da svojim posledicama najviše opterećuju srpski narod.

Obeležavanje 60. godišnjice pobe nad nacifašizmom nalaže da se oda počast značajnim datumima svetske, evropske i naše istorije, kao i njenim istaknutim grotagonostima, ali i prilika da se časno isprave učinjene greške jer se i u ovom domenu moramo približavati evropskim standardima po kojima, na primer, u znak trajnog sećanja na značaj staljingradske bitke u Parizu postoje metrostanica i bulevar koji nose to ime. U našem slučaju, prvi korak u tom pravcu mogao bi da se učini vraćanjem Titovog spomenika u Užicu i vraćanjem naziva pojedinih beogradskih ulica koja su podsećala na najistaknutije iz plejade hrabrih antifašističkih boraca u II svetskom ratu.

Obraćajući Vam se ovim pismom, činimo to sa uverenjem da Vas čelne pozicije u državi obavezuju da prema izuzetno značajnim datumima svetske i naše istorije ispoljite punu istorijsku doslednost i odgovornost.

KAKO OBELEŽITI JUBILEJ POBEDE NAD FAŠIZMOM RAZMATRAJU SE TRI VARIJANTE

Pokrajinski odbor Društva za istinu o antifašističkom NOB-u u Jugoslaviji na svojoj redovnoj sednici, pod predsedništvom Georgija Jovičića, raspravljao je o aktivnostima povodom 60. godišnjice pobeđe antifašističke koalicije nad fašističkim silama u II svetskom ratu. Istom prilikom razmatrane su i inicijative za promenu imena Društva.

U okviru razmatranja obeležavanja 60. godišnjice pobeđe posebno je naglašeno da za Vojvodinu izuzetan značaj ima i 12. april 1945. godine kada je probijen Sremski front. Zato će veća delegacija vojvođanskog Pokrajinskog odbora, zajedno sa podružnicama u Sremskoj Mitrovici i Novom Sadu, posetiti spomen-obeležje koje podseća na ovaj događaj i na adekvatan način odati poštu poginulim borcima.

Konstantovano je da, što se tiče Vojvodine, postoje tri mogućnosti obeležavanja 9. maja - Dana pobeđe nad fašizmom:

- Da se proslava održi u organizaciji državnih organa - Skupštine i Izvršnog veća

Vojvodine;

- Da proslavu zajednički organizuju Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji (Pokrajinski odbor) i Pokrajinski odbor SUBNOR-a Vojvodine;

- Ako ne dođe do konstruktivnog dogovora sa Pokrajinskim odborom SUBNOR-a, proslavu će organizovati Pokrajinski odbor Društva sa svojim podružnicama.

Formirane su radne grupe koje će obaviti potrebne razgovore i konsultacije i ostvariti odgovarajuće kontakte sa predstavnicima javnih glasila sa ciljem da se prevaziđe informativna blokada koja postoji u odnosu na aktivnosti Društva.

Pokrajinski odbor je jednoglasno osudio falsifikovanje istorijskih događaja izraženo i usvajanjem zakona o izjednačavanju prava partizana i četnika pri čemu je pomenuta i činjenica da Draža Mihailović i njemu do kraja privrženi četnici nisu u septembru 1944. godine poslušali ni kralja Petra II Karađorđevića, koji je od njih zahtevao da se pridruže Narodnooslobodilačkoj

ZA INDIVIDUALNO I KOLEKTIVNO ČLANSTVO

U ime Novosadske podružnice Društva, na spomenik žrtvama racije u Novom Sadu cveće je položio Ilija Drezgić. To se u ime ove podružnice čini svake godine od njenog osnivanja bez obzira ko je organizator komemorativne svečanosti jer se pošta oдаaje žrtvama zločina a ne organizatorima. Kao što je poznato, u novosadskoj raciji stradalo je 1.300 ljudi, pretežno Jevreja, Srba i Roma, koje su mađarski fašisti ubili i bacili u zaleđeni Dunav.

Podružnica u Novom Sadu obeležice i druge značajne događaje iz vremena NOB-a, posebno one na području Novog Sada i južne Bačke.

Na sednici Predsedništva ove podružnice konstatovano je da Društvo kao buduća Savez antifašista, pored individualnog članstva, treba da ima i kolektivne članove.

vojski pod Titovom komandom, iako su se, inače, predstavljali kao "Kraljevska vojska u otadžbini", te da su se u to vreme pridružili Nemcima i ustašama sa ciljem da pobegnu preko jugoslovenske granice.

U radio-emisiji "Slobodne Evrope", Branka Mihailović je početkom marta razgovarala sa istoričarem dr Dejanom Jovićem, predavačem na škotskom Stirling univerzitetu i autorom knjige "Jugoslavija država koja je odumrla". S obzirom da je tom prilikom bilo reči i o odnosu studenata ovog univerziteta prema narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945, Josipu Brozu Titu i pitanjima s kojima se u Srbiji poslednjih decenija manipuliše u nastojanju da se "prepakuju" nepobitne istorijske činjenice, "Glas istine" ovaj razgovor stavlja na uvid svojim čitaocima.

- Da li je zaista jedna vaša studentkinja rekla: "Da sam se rodila i da sam živela tada, bila bih partizanka"?

- Da, to je jedna moja studentkinja iz Švedske...Uvijek pitam studente kako bi se oni postavili da su u toj situaciji. Zanimljivo mi je bilo kada sam ih pitao što misle o Čerčilovoj izjavi: "Nas ne zanima kakav će biti politički poredak nakon rata, nas zanima tko vodi veću borbu protiv Njemaca, ko ubija više Njemaca". Pitao sam ih da li misle da je to fer ili ne, a oni su odgovorili da je to apsolutno fer; znači da su smatrali da se ne bi trebalo intervenirati za ovakav ili onakav sustav, glavna stvar je šta je za britanski nacionalni interes najbolje, a oni su prepoznali da je u tom trenutku to bilo. Takođe se vjeruje Čerčilu i njegovoj procjeni da su se oni (partizani, napomena redakcije lista) daleko više borili protiv strane okupacije, pa ih i to čini veoma popularnim. Tako da je velika većina mojih studenata u toj dilemi, što nalazim veoma zanimljivim, jer je to jedna republikansko-monarhistička dilema, koja je živa i u Škotskoj, i u cijeloj Velikoj Britaniji, a veliki broj mojih studenata ima velikih simpatija za partizanski pokret.

- Da li to znači da vi njima predajete kako je priča o partizanima i četnicima, priča o obliku vlasti i obliku vladavine, a ne priča o antifašizmu i pokretu koji je sarađivao sa fašistima?

- Tu je i jedno i drugo, ne može se to izdvojiti. Potpuno je jasno da su se partizani puno snažnije borili protiv okupacije, nego četnici, i tu uopće nema nikakve dvojbe, ali je takođe istina da se u okviru II svjetskog rata u Jugoslaviji dogodila ogromna borba za

vlast i ideološke podjele, osim toga i socijalistička revolucija, kako je partizanski pokret to kasnije interpretirao.

- Kako gledate na ovo što se dogodilo u parlamentu oko izjednačavanja partizanskog i četničkog pokreta?

- Mislim da to Srbiji ni u kom slučaju nije korisno. Jer, ako postoji ijedno jedino ime koje svijet zna iz bivše Jugoslavije, to je Josip Broz Tito. I sada ići na bilo što, što vas stavlja u sve veću distancu, ili u sukob sa tim pozitivnim imidžom koji je Titova Jugo-

KAKO EVROPSKI STUDENTI

MLADA ŠVEĐANKA -

slavija imala, i to naročito nakon ovih ratova u devedesetim godinama, kada su mnogi ljudi rekli da je neki kompromis postignut za vrijeme Titove Jugoslavije, i ona je izgledala puno solidnije nakon njenog raspada, nego što je izgledala u razdoblju njene krize. Dakle, sada se staviti protiv toga pozitivnog imidža, koji postoji u Europi, mislim da je to potpuno kontraproduktivno. To stavlja Srbiju, kao što je prethodno još u većoj mjeri stavljalо Hrvatsku, u puno lošiju poziciju nego što je mogla biti.

- Prema kojim ličnostima, kada je u pitanju bivša Jugoslavija, imaju najviše naklonosti vaši studenti?

- Oni najviše znaju Tita i prema njemu imaju priličan respekt iako, zanimljivo mi je bilo, podijelili su se i oko toga, neke stvari kod njega prihvataju, neke ne prihvataju. Recimo, ne prihvataju to da je toliko dugo bio na vlasti i ne prihvataju jednu vrstu luksuza kojoj je bio sklon. Dakle, ima i kritičnosti i prema njemu, ali njega najviše znaju i imaju, ako tako mogu reći, najviše simpatija. Znaju također i za Stjepana Radića; od povjesnih ličnosti, on im je također prilično simpatičan

- Zašto Stjepan Radić?

- Zato što se Škoti u dobrom djelu, posebno moji mlađi studenti, mogu identificirati, oni, naime, drže da je on, svojom idejom republikanizma i federalizma, pogodio ono što bi oni htjeli za Britaniju -

DRUŠTVO ZA ISTINU O ANTIFAŠISTIČKOM NOB-u I 60. GODIŠNJICA POBEDE NAD NACIFAŠIZMOM ZA PROMIŠLJENO SUOČAVANJE SA PROŠLOŠĆU

Skupom organizovanim povodom 20. oktobra - Dana oslobođenja Beograda Društvo za istinu o antifašističkoj narodno-oslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945. počelo je ostvarivanje programa obeležavanja 60. godišnjice pobeđe nad nacifašizmom u II svetskom ratu.

Već tom prilikom stavljeno je do znanja da se značajni jubilej, koji slave čitava Evropa i sav antifašistički svet, shvata kao poziv i podstrek da se istorijski datumi i godišnjice ne obeležavaju samo protokolarnim svečanostima, već da se koriste kao povod za promišljena suočavanja sa prošlošću, uz izvlačenje pouka za sadašnjost i budućnost.

Činjenica da je baš uoči te jubilarne godišnjice Narodna skupština Srbije stavila na dnevni red a potom i usvojila izmene i dopune zakona kojim su četnici izjednačeni sa partizanima - još više je naglasila potrebu da se 60. godišnjica pobeđe nad nacifašizmom prihvati kao obaveza i podstrek za još energičnija sučeljavanja sa aktuelnim pokušajima da se nacifašistički saradnici i kolaboranti, koji su samostalno ili zajedno sa okupatorom počinili mnoge gnusne zločine nad srpskim i drugim narodima, tretiraju kao antifašisti, kao i sa ponašanjem državnih institucija i čelnika kojima se iskazuje ignorantni odnos prema žrtvama fašističkog

genocida i datumima koje s pijetetom obeležava čitav svet.

U skladu s tim, Društvo je svoja antifašistička opredeljenja u vidu javnih reagovanja i obraćanja javnosti povodom aktuelnih društveno-političkih zbivanja priložila kao angažovan doprinos obeležavanju 60. godišnjice pobeđe nad nacifašizmom u II svetskom ratu. Uporedo s tim, usvojen je i orijentacioni program obeležavanja 60. godišnjice pobeđe prožet željom da se iskaze pijetet palim za pobeđu i slobodu u narodno-oslobodilačkoj borbi 1941-1945 i afirmiše istorijska istina o toj borbi i njenom značaju za narode i građane. U tom programu predviđeno je da se:

- povodom 9. maja - Dana pobeđe i Dana Evrope organizuje tribina o svetskom istorijskom značaju i porukama pobeđe nad nacifašizmom u II svetskom ratu;

- samostalno ili sa drugim zainteresovanim udruženjima i institucijama organizuje svečana akademija u Beogradu;

- u toku godine organizuje okrugli sto sa težištem da se, naučnim iskazima i sve-dočenjem učesnika istorijskih zbivanja iz svih delova nekadašnje Jugoslavije, ukaže na doprinos pobeđi priložen sa ovih prostora, uz osvetljavanje uloge pobednika, s jedne, i poraženih okupatora, kvislinga i kolabo-

ranata, s druge strane;

- u ime Društva položi venac na grob Josipa Broza Tita, vrhovnog komandanta Narodnooslobodilačke vojske, kao znak počasti svim palim za pobeđu i slobodu širom donedavne zajedničke države;

- pripremi promocija knjige "Tito" dr Tadora Kuljića;

- samostalno ili u saradnji sa drugim subjektima organizuju ili podstiču prigodne aktivnosti: objavljivanje sećanja, dokumenata, feljtona, pripremanje javnih rasprava, organizovanje izložbi, ukazivanje na vredna likovna, literarna, scensko-muzička i filmska ostvarenja koja afirmišu NOB i njene istaknute ličnosti i podsticanje da se ona na adekvatan način prezentiraju javnosti.

Uz nastojanje da se o svemu ovom javnost što adekvatnije informiše, Društvo će, u okviru svojih aktivnosti povodom 60. godišnjice pobeđe nad nacifašizmom, posebno insistirati na svom već upućenom zahtevu da se ova jubilara godišnjica iskoristi i kao povod za ispravljanje nepravde koja je učinjena uklanjanjem Titovog spomenika sa Trga partizana u Užicu, te da Beograd ponovo dobije ime ili bulevar sa Titovim imenom.

Ovaj program svojim posebnim aktivnostima dopuniće i podružnice Društva.

da Britanija postane republika i federacija - ako može, što bi se reklo kod nas.

- **Da li se u svetu, povodom četvrt veka od Titove smrti, spremaju da obeleže taj datum?**

- Mi radimo na mom sveučilištu jedan skup o Titu, jer je vrijeme da se i o Titu progovori bez preteranih emocija, na analitički način,

da bi bila svemoćna.

- **Mada se čini da se sada, posle onog velikog talasa žestokog antikomunizma s početka i sredinom devedesetih godina, stvari polako menjaju i da se, ipak, drugačije vrednuju i taj period, i Josip Broz Tito. Da li su neka rešenja iz bivše socijalističke Jugoslavije preživela, šta je ostalo od tekovina titoizma danas na Balkanu?**

- Obično se misli - skoro ništa, ali to nije tačno, najmanje tri su preživjela. Prvo, preživio je republikanizam, niti jedna bivša jugoslavenska zemlja nije vratila monarhiju, to se odnosi, naravno, i na Srbiju i Crnu Goru, koje su imale realnu mogućnost da to

učine, ali ne postoji želja da se obnovi monarhija. A republika je Titova zasluga, odnosno jedno od najvećih dostignuća. Ono što je Stjepan Radić Hrvatima obećao, a to su republika i federacija, to je Josip Broz ostvario, ne samo Hrvatima, nego svima drugima. Druga stvar, opstalo je priznanje malih naroda. Vi danas ne možete negirati postojanje Bošnjaka, Makedonaca, kosovskih Albanaca, ili Slovenaca, Crnogoraca, ili bilo kojeg drugog naroda, to je nemoguće. A priznanje tih naroda u političkom smislu, kao političkih naroda, dogodilo se samo u okviru socijalističke Jugoslavije. Kraljevina Jugoslavija priznavala je samo tri plemena Srbe, Hrvate i Slovence, ali je stvarala jugoslavensku naciju, a o Makedoncima, kosovskim Albancima, bosanskim Muslimanima, nije bilo niti govora. Prema tome, ko bi danas to pokušao ugroziti, doveo bi u pitanje sebe i sigurno bi doživio odgovor od međunarodne zajednice. A treća stvar: ostale su granice, to je iznimno važno. Recimo, danas nitko ne može osporavati, nitko ne dovodi u pitanje da je Istra sastavni dio Hrvatske, niti je moguće, kao što se vidjelo u ratovima devedesetih, dovesti u pitanje, bez odgovarajućeg oštrog odgovora, međusobne granice samih jugoslavenskih republika. Granice koje je Tito formulisao, vanjske granice i unutrašnje granice, ostale su takve kakve jesu. E, sad videćemo šta će dogovoriti sa Kosovom...

VIDE TITA I NOB?

BILA BI PARTIZANKA!

da se uzmu sve dobre strane i one loše strane, ono što je bilo dobro i što nije u njegovo doba. Znam također da se u Americi prema jedan skup u okviru Američke asocijacije za južnoslavenske studije. Mene samo zanima koliko će takvih skupova biti u bivšoj Jugoslaviji. Sjećam se da je 1992. godine BBC napravio odličan dokumentarac u dvije epizode. Prvi dio se zvao "Tito Čerčilov čovjek", a drugi "Tito svoj čovjek". A te godine, barem se ja ne sjećam, da je itko i pomenuo Tita, a naročito ne da je na bilo koji način organizirao akademsku raspravu, ili bilo kakvu drugu (misli se na jugoslovenske prostore, napomena redakcije lista).

Držim da su naši domaći politički odnosi, stanje na Balkanu, u našim zemljama općenito, prije svega ovisni o nama, i ja sam protivnik raznih teorija zavjera, da je netko drugi razbio Jugoslaviju, da je netko drugi potpalio požar na Balkanu, da je netko drugi imao ne znam kakve namjere protiv nas. Kad se radi o zemljama koje su u Europskoj uniji, stvar u prvom redu i dalje ovisi o domaćem odnosu političkih snaga. Postoji ta bojazan da će netko, ko uđe u EU, izgubiti identitet, ali ja ne znam da su Italijani izgubili identitet, ili da su Slovenci prestali da budu Slovenci što su ušli u EU, ili da su Španjolci prestali biti Španjolci što su ušli u EU. Prema tome, ne treba očekivati da će EU imati tako ogroman utjecaj, ili pozitivan ili negativan,

LATENTNI MONARHISTIČKI PUČ U SRBIJI

LAŽNO PREDSTAVLJANJE IZ KORISTOLJUBLJA

Kuriozitet je svoje vrste, jedinstven u svetu, da međunarodno priznata, šezdeset godina postojeća, Republika Srbija ima "prestolonaslednika" bez prestola i "krunski savet" bez krunice. Što je još čudnije, te dve "institucije" promovišu u našoj i svetskoj javnosti zvanični republički funkcioneri visokog ranga, političke stranke, ali i javna glasila i to uporno, nametljivo, bez skrupula.

Ni po slovu Ustava Republike Srbije, niti pak po bilo kom zakonskom osnovu, ne postoji mogućnost za uvođenje institucije "pre-

POMOGLI SU DRUŠTVU

Od prethodnog do ovog broja "Glasa istine" materijalnim priloziima pomogli su aktivnosti Društva: Martin Ivić, Vesna Hrnjak, Pero Damjanović, Sidonija Krajino-
vić, Stevo Dokmanović, Aleksandar Orlandić, Dušanka Šukrija, Mićo Rakić, Novak Anđelić, Mate Čurčija, Abdulah Mujanović, Petar Matić, Ljiljana Žarković, Mira Peharc, Martin Košir, Janka Šolinc, Marija Radaković, Lado Kocijan, Ksenija Papić, Blažo Mandić, Dušan Marinković, Dušan Vlaisavljević, Miodrag Krdžić, Dušan Bogdanov Senko, Josif Strunjaš, Šerif Buljubašić, Josip Rukavina, Milorad Jovanović, Ljubica Minić, Ranka Karamarković, Ruža Milobratović, Dejan Kosanović, Gojko Brajović, Slavko Popović
Društvo se zahvaljuje na ovako iskazanoj podršci.

stolonaslednika" i "krunskog saveta" u Srbiji, što znači da su te "institucije" u ovoj državi pravno nepostojeće, nelegitimne i nelegalne. Njihovo pojavljivanje u javnosti, posebno njihova politička aktivnost u bilo kakvoj formi, nezakonita je i kao takva morala bi da bude sankcionisana kao krivično delo iz koristoljublja.

I istorijski i pravno, Kraljevina Srbija je prestala da postoji 1. decembra 1918. godine de facto, a 28. juna 1921, usvajanjem Ustava Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, i de jure. Nestanak Kraljevine Srbije sa istorijske i političke scene nije bio rezultat "revolucionarnog puča", nego je do toga došlo odlukom Ustavotvorne skupštine nove države, Kraljevine SHS, na lično insistiranje regenta, kasnije kralja Aleksandra I Karađorđevića.

Postavlja se pitanje kako je, posle 87, odnosno 84 godine, danas moguće, bez narodnog plebiscita, voljom i prevratničkom akcijom male grupe intelektualaca, pravoslavne crkve i nekih mističizmom i nebuloznim srednjovekovnim tradicionalizmom ophranjenih javnih ličnosti, uspostavljanje monarhističkih institucija.

U postojećim okolnostima i s obzirom na način kako se to radi, u pitanju je klasičan puč latentnog karaktera

Samozvani članovi "krunskog saveta", znajući da narod u Srbiji u velikom broju ne podržava njihove stavove, ponašaju se tako kao da je dovoljno da njih nekoliko "potpišu papir" i uspostave monarhiju i na taj način, pod tim "nacionalnim kišobranom", "okupe ujedinjeni narod Srbije i sve Srbe". Lako se, međutim, može videti da taj narod želi nešto

drugo. Na pretposljednji izborima, gospodin Vojislav Mihailović, unuk Draže Mihailovića, kao kandidat Srpskog pokreta obnove za predsednika Srbije dobio je 1,6 odsto glasova a ta politička stranka nije ispunila cenzus od pet odsto glasova potreban za ulazak u Narodnu skupštinu Srbije. Na poslednjim predsedničkim izborima, princeza Jelisaveta Karađorđević, u narodu inače poznata po svojim humanitarnim aktivnostima, kao kandidat za predsednika Republike Srbije, dobila je 4,2 odsto glasova.

Već i na osnovu toga nije teško pretpostaviti kakav bi bio ishod referendumu u Srbiji kada bi se građanima postavilo pitanje da li su za monarhiju ili republiku.

No, rojalisti ne posustaju. Svom miljeniku, tobože budućem "suverenu", koji ne zna ni jezik ni istoriju svog naroda, tutkaju u ruke neke prikupljene dobrotvorne priloge da ih podeli retardiranoj deci, deci izbegloj sa Kosova, pa onda tu decu nagovaraju da pred televizijskim kamerama tog zbunjenog čoveka i njegovu suprugu označavaju kao "kralja" i "kraljicu".

Ta grupa neodgovornih ide i dalje. Hoće novac za održavanje Belog dvora, apanažu "prestonaslednika" i finansiranje raskošnog dvorskog protokola. U budžetu Republike Srbije za 2004. godinu za tu namenu izdvojeno je 50 miliona dinara. Ministar finansija,

gospodin Dinkić, u svom ekspozu u parlamentu ovaj iznos opravdava ne baš uverljivim argumentima - da će "Beli dvor postati turistička atrakcija", da je "prestolonaslednik" uložio svojih dva miliona dolara za asfaltiranje staze oko Starog dvora, da je "prestolonaslednik poznat u svetu biznisa", te da će on, "svojim autoritetom i ličnim poznanstvom u Srbiju dovesti veliki broj bogatih biznismena sa Zapada koji će ulagati velika sredstva u našu privredu".

Nedopustivo je da se na ovaj način narodu prašina baca u oči. Ni jedan dolar Aleksandar Karađorđević nije uložio u betoniranje nekakve staze, niti je on taj novac imao. Ružica Jovanović, rodom iz Beograda, koja kao emigrant živi u Londonu više od 40 godina, reagovala je izjavom da je Aleksandar Karađorđević u srpskoj dijaspori jedva i poznat, da je bez uspeha pokušavao da se bavi biznisom, da nema nikakve, "ama baš nikakve", kako ona kaže, poslovne prijatelje i biznismene koji će uslišiti navode iz ekspozea gospodina Dinkića i u kolonama dolaziti u Srbiju na poziv "prestolonaslednika" i doneti nam veliki novac.

Krajnje je vreme da nedobudne veličine najzad shvate da narod u Srbiji nije malouman niti je pod njihovim starateljstvom. Krajnje je vreme da prestanu da ga omalovažavaju. *Đuro. V. RODIĆ*

NOVO IZDANJE DRUŠTVA POVODOM 60. GODIŠNJICE
POBEDE NAD NACIFAŠIZMOM

BEOGRADSKI OKTOBAR 2004 - 1944

Iz štampe je upravo izašlo novo izdanje Društva za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji. Reč je o publikaciji "Beogradski oktobar 2004-1944 - povodom 60. godišnjice oslobođenja Beograda i Srbije i pobebe nad nacifašizmom".

Okosnicu publikacije čine izlaganja sa skupa koji je Društvo organizovalo povodom 60. godišnjice oslobođenja Beograda i Srbije:

- Objektivna uvid u neposrednu prošlost - pouzdan orijentir u sadašnjim društveno-političkim kretanjima - uvodna reč na skupu predsednika Društva dr Radoslava Ratkovića;
- 20. oktobar jeste istorija Beograda - pozdravna reč Radmile Hrustanović, tadašnje predsednice Skupštine Beograda;
- Zbog antikomunističke histerije ignoriše se i pobebe nad nacifašističkim okupatorima pa i 20. oktobar - izlaganje Dragoslava Draže Markovića;
- Za rat i nasilje projektanti više krivi nego izvođači - izlaganje Mirka Tepavca;
- Beogradska operacija spojila istočni i zapadni front - izlaganje Živana Žike Stojića;
- O savremenom anti-antifašizmu - znatno prošireno izlaganje dr Todora Kuljića, profesora Filozofskog fakulteta u Beogradu.

Publikacija je dopunjena prilogom akademika Aleksandra Fire o nekim ustavnopravnim aspektima konstituisanja Srbije u Demokratskoj Federativnoj Jugoslaviji i odlomkom iz monografije "Beograd u ratu i revoluciji 1941-1945" koji se takođe odnosi na konstituisanje Srbije kao federalne jedinice.

U znak sećanja na prvog predsednika Društva za istinu o antifašističkom NOB-u Radošina Rajovića, koji je bio predviđen za govornika na pomenutom skupu ali ga je iznenadna smrt u tome sprečila, u publikaciju je uvršten i njegov članak "O legalnosti i legitimnosti narodnooslobodilačkog pokreta, njegovih institucija i organa".

U publikaciji se takođe nalaze najnovija reagovanja Društva za istinu o NOB-u na zbivanja i ponašanja kojima se nacifašistički saradnici i kolaboranti proglašavaju za antifašiste, ignorišu žrtve fašističkog genocida i datumi koje s pijetetom obeležava čitav svet. Ta reagovanja kao dokaz aktuelnog antifašističkog opredeljenja i izraz današnje antifašističke borbe - predstavljaju angažovan doprinos obeležavanju 60. godišnjice pobebe nad nacifašizmom u II svetskom ratu.

MILENKO MARKOVIĆ

DVA LICA SRPSKE VLADE

Aktuelna srpska vlada po čitavom nizu pokazatelja doista ima dva lica. Jednim likom namiguje Evropskoj uniji, drugim, i rekli bismo pravim likom, namiguje tradicionalnoj (ne samo Miloševićovoj) Srbiji.

Evo tih pokazatelja: savetuje kosovskim Srbima da ne izađu na izbore, podržava donošenje zakona o izjednačavanju četnika i partizana, ne ograđuje se od skupa "terazijskih Crnogoraca", ne osuđuje učestale pojave nacionalizma i antisemitizma, skup tzv. poslanika RSK i formiranje vlade u izbeglištvu usred Beograda.

Kako bi se mogla nazvati takva politika?

Čini nam se da u njoj, istina u nešto modernijoj varijanti, ima tragova Miloševićevog uzora. Jer, aktuelni premijer, s jedne strane, uverava svet da vodi Srbiju u demokratsku Evropu, a s druge, ili simpatizira ili prećutno odobrava antievropske postupke na političkoj sceni Srbije. Reklo bi se da politika "malo demokratije, više partitokratije, "malo levo, više desno", "korak napred, korak nazad" - izražava pravi smisao Koštuničinog razumevanja demokratske tranzicije i uključivanja Srbije u evropske integracione procese. Moguće je i tako, ali da li je to i "dobitna kombinacija" za Srbiju? Pokazaćemo na nekoliko primera da nije i da teško može i da bude.

Odnos prema ratovima i počinjenim zločinima 90-tih prošlog veka predstavlja nepremostivi Rubikon za Koštuničinu vladu. Sve zadržke u pogledu Haga ("nije organ UN", "antisrpski sud" itd) proizlaze iz ocenjivanja karaktera i suštine tih ratova. Teza je: bio je građanski rat i svi su pravili zločine pa proglasiti Miloševića za glavnog krivca tih ratova isto je što i kolektivna krivica srpskog naroda. Vlada i bliski njoj, rado bi ga odbacili kao bivšeg komunistu, pogotovo ako s njim zajedno bacaju u koš istorije i sve ono što je vezano za socijalističku Jugoslaviju. Ali, ne mogu jer su spojeni kao sijamski blizanci u velikosrpsstvu, pa nije izvesno ko bi, u eventualnoj operaciji razdvajanja, preživeo...

Otuda i Koštuničina politika prema Haškom tribunalu: prvo "deveta rupa na svirali", pa potom politika "dvosmerne sardnje" koja nije ništa drugo nego pokušaj da se za Miloševićeve ratove izvuče neki popust, odnosno da se predstavi u koliko-toliko povoljnijem svetlu. Koštuničina vlada zateže sa isporučivanjem generala ne zbog njega i vlade, već zbog sopstvenog kompleksa krivice za protekle ratove. Zato od optuženih generala prave ratne heroje iako je nezamislivo da vojska koja vrši ratne zločine može da ima heroje. Istina, razlikuju se situacije generala koji su ratovali u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini i generala koji su ratovali na Kosovu. Ali, ne i suštinski, jer ni na Kosovu srpska vojska nije odolevala ratnim zločinima, sa ili bez znanja njenih generala, svejedno...

Eto, zašto ne može Koštunica i njegovoj vladi da pređe preko usta izvinjenje u ime srpskog naroda za počinjene zločine. Nažalost, ne samo premijeru, nego i predsedniku Srbije. Istina, Tadić se izvinio u Sarajevu, ali je to uradio na način koji se mogao shvatiti kao sugeriranje jednake krivnje za ratove i zločine na tlu BiH. I preko potreban odlazak na Kosovo Tadić nije koristio kao priliku da se izvini kosovskim Albancima za zločine koje je počinio Miloševićev režim. Možda je tom prilikom trebalo inicirati i susret, ako ne sa Haradinajem (koji je već tada bio viđen kao putnik za Hag, gde je u međuvremenu i dopseo), sa Rugovom svakako. Možda inicijativa ne bi bila prihvaćena, ali bi ostalo zabeleženo da je sa naše strane demonstrirana volja za uspostavljanje mostova između dveju etničkih zajednica.

Kad smo već kod Kosova, Koštuničina vlada nikako da izađe sa rešenjem primerenim aktuelnoj situaciji. Osobito s obzirom i na najnoviju poruku iz Brisela "ni nezavisnosti Kosova ni povratak na stanje pre 1999 godine". Očigledno je da Brisel najnovijim signalima sugerira neko "atipično" rešenje, sa kojim bi "svi nešto dobili i nešto izgubili", kako reče Koštunica. Načelno, to ne zvuči loše, ali u to se uopšte ne uklapa najnovija Koštuničina ponuda. On, naime, nudi vid autonomije koji je eventualno mogao da prođe pre 1999

godine.

Najzad, skrenimo pažnju još i na, rekli bismo, skoro benevolentan odnos srpske vlade prema nedavnom skupu bivših poslanika bivše RSK. Koštunica je, u intervjuu 3. marta, čitav slučaj minimizirao stavljajući ga u kontekst nezvaničnih akata koji "ne mogu doprinosti poboljšanju odnosa", pa je, valjda, zbog toga smatrao da je dovoljno da se vlada diplomatskim kanalima izjasni o tom slučaju. A o mogućoj šteti, ni reči... Najmanje što je trebalo da uradi, to je javna ograda i eventualno otkazivanje gostoprimstva obnovljenoj skupštini RSK i njenim novoizabranim organima.

PISMO REDAKCIJI LISTA

DA, SAVEZ ANTIFAŠISTA...

Posle izlaska iz štampe prošlog broja "Glas istine", u kome je dat opširan izveštaj sa sednice Saveta Društva održane 8. decembra prošle godine, uredniku i redakciji lista stiglo je pismo jednog od osnivača Društva za istinu o NOB-u Ilije Radakovića koji sada živi u Kranju.

Pošto su u pismu sadržani stavovi od šireg značaja za Društvo a ne samo za uređivanje lista, korisno je te stavove učiniti javnim, što se, uz Radakovićevu saglasnost, i čini:

"Primili smo "Glas istine" broj 30 (napomena redakcije: u Sloveniji se list distribuira na oko 150 adresa). I ovog puta - 20 bogatih stranica. Komentarišem redom.

Tek sada, s osećanjem tuge, saznajem da nema Save Popovića, Boška Brajovića, Vlade Ščekića i drugih...

Dopadaju mi se izjave Društva povodom usvajanja "ravnogorskog zakona", reagovanja na neofašizam. Odlično tučete Vuka Draškovića i to njegovim tekstovima. Pošaljite mu primerak ovog broja "Glas istine" na ličnost u Ministarstvo inostranih poslova...

Dobro je da se zahvaljujete onima koji pomažu Društvo. Ubuduće i nas iz Slovenije stavljajte pod zajednički naslov...

Razumljivo je da ste najviše prostora i na dobar način dali predlogu za promenu imena Društva. Moj stav je poznat. Za taj stav znaju Era Ratković, Sveta Oro, Milenko Marković, Đuro Rodić, Stevo Dokmanović. Ovog puta ponavljam i dodajem:

- Treba promeniti ime i to nije samo proceduralno pitanje.

- Saglasan sam sa stavovima koje su na sednici Saveta izložili Miljan Radović, Era Ratković, Boško Krunic, Komšić, Đerić, Milenko Marković, Hadžović, pančevačka podružnica. Predlog Izvršnog odbora je najubedljiviji.

- Da, Savez antifašista, to je dovoljno jer se zna da je sedište u Beogradu i Srbiji; neka Crna Gora ima svoj Savez ili Društvo. Okvir djelovanja je Srbija po kojoj treba stvarati sekcije - ogranke. Sada podružnice imamo po Vojvodini a treba šire - Niš, Leskovac, Zaječar, Užice, Kragujevac...

- Naše Društvo se ne smije namerati prostorima nekadašnje Jugoslavije. Razgovarao sam sa ovdašnjim prijateljima Društva Janezom Stanovnikom, Markom Vrhuncem i drugima.. Razumljivo, oni ne žele da se mješaju ali misle da je dobro prilagoditi se vremenu i da težište treba da bude na borbi protiv aktuelnog fašizma. Bitno je da svojom aktivnošću obuhvatimo aktuelni antifašizam, polazeći od antifašizma u NOB-u i nalazeći u njemu inspiraciju.

- Naše Društvo ne treba da bude neka nostalglična organizacija slavnog perioda NOB-a. U interesu bolje budućnosti - branimo NOB i sve vrednosti proizašle iz te borbe. Aktuelno u prvi plan - borba protiv revitalizacije nacionalizma i fašizma.

- Povezivanje sa drugima i podmlađivanje u rukovodstvu je vrlo važno..

- Dobro je da pravite poseban program za obilježavanje 60. godišnjice pobjede nad naci-fašizmom. Treba se podsjetiti na glavne događaje u proljeće 1945 (maj) u Srbiji i van nje. Prvenstveno u Srbiji - završne operacije 1, 2. i 3. armije koje su krenule iz Srbije, Srema...Koča, Peko, Nađ i Drapšin moraju biti istaknuti...

Ilija RADAKOVIĆ

DRAŽA MIHAILOVIĆ KAO AGENT HORTIJEVE MAĐARSKE (1)

SVEDOČENJE IŠTVANA UJSASIJA

Mađarski general Ištvan Ujsasi svojevrmeno je napisao:

U zarobljeničkom logoru saznao sam od svojih drugova da su jugoslovenske vlasti uhapsile generala Mihailovića i izvele ga pred vojni sud kao ratnog zločinca.

S ciljem da doprinesem istorijskoj istini, ja dole potpisani, koji poznajem Dražu Mihailovića 15 godina, smatram za dužnost da izjavim da je on bio agent Hortijeve mađarske vlade i da je radio u korist bloka fašističkih država, dobivši za to direktivu od Hitlerove Nemačke.

Ja sam 1930-1931. godine bio pomoćnik mađarskog vojnog izaslanika u Francuskoj. Francuski jezik učio sam na kursu u "L'Alliance française, Boulevard Raspail 101, Pariz, gde je učio i Mihailović, jugoslovenski generalštabni kapetan I klase. Mihailovića sam upoznao oktobra 1930. i nekoliko meseci smo zajedno pohađali isti kurs. U slobodnom vremenu zajedno smo posećivali noćne lokale i postali prijatelji.

Kasnije sam Mihailovića sreo u Pragu, 1936. godine, gde sam ja bio mađarski a on, kao generalštabni potpukovnik, jugoslovenski vojni izaslanik.

Pošto sam od mađarskog Generalštaba dobio zadatak da sa jugoslovenskim vojnim izaslanikom uspostavim naročito prisne odnose, a u korist mađarske politike usmerene na razbijanje Male Antante, ponovo sam sa Mihailovićem uspostavio prijateljske veze.

Za vreme našeg boravka u Pragu često smo se sastajali u njegovom apartmanu u

kvartu Dejvice, gde se nalazila i kancelarija vojnog izaslanstva. On me je, takođe, često posećivao u mom stanu u Strezovici, Ulica Pfarmi 1. U toku naših razgovora doznao sam da je Mihailović veliki simpatizer nemačke vojske, njene organizacije, opreme i rukovodstva. Zahvaljujući nemačkom vojnom izaslaniku u Pragu pukovniku Šunkeu (Tschunke), a kasnije njegovom nasledniku nemačkom generalštabnom pukovniku Rudolfu Tusenu (Toussaint), Mihailović je bio vrlo dobro informisan o nemačkoj vojsci.

Iskoristišvi prijateljstvo između Jugoslavije i Čehoslovačke, Mihailović je u Pragu raspola-gao dobrim obaveštenjima o čehoslovačkoj vojsci. Pošto su ta obaveštenja veoma intereso-vala mađarski Generalštab i, kako sam kasnije saznao, nemačku obaveštajnu službu sa kojom smo održavali tesne veze, iskoristio sam svoje prijateljstvo sa Mihailovićem kako bih prikupio obaveštenje o čehoslovačkoj vojsci i njenoj snazi. Bez nekih naročityh poteškoća to mi je pošlo za rukom, jer je Mihailović prema meni bio iskren i mnogo šta mi je pričao šta je znao o novom modelu puške čehoslovačke vojske, vojnim pokretima i organizaciji vojske.

Mihailović je naročito bio pričljiv kada je pio, što je bila njegova slabost. To sam, razumljivo, iskoristio prilikom naših čestih sastanaka. Od tog momenta datira moja saradnja sa Mihailovićem u korist mađarskog Generalštaba, a posebno i nemačke obaveštajne službe.

Kada je Mihailović, krajem 1936. godine, napustio Prag da bi otišao u Ljubljano jer je

bio postavljen za načelnika štaba divizije, vrlo srdačno smo se rastali. Prilikom oproštaja, Mihailović mi je poklonio svoju fotografiju sa posvetom, a iz Ljubljane mi je poslao više razglednica.

Za vreme rata ponovo sam se sreo sa Mihailovićem, kada sam u mađarskom Generalštabu, od maja 1939. do juna 1942. godine, bio načelnik Obaveštajnog odeljenja, a posle, od jula 1942. do 10. marta 1944. godine, načelnik opšteg rukovođenja odbranom.

Vojnoistorijski glasnik, broj 1 iz 1978. godine, objavio je dokument čiji se original čuva u mađarskom Vojnoistorijskom arhivu. Reč je o napisanom svedočenju general-majora nekadašnje mađarske vojske Ištvana Ujsasija koji do detalja opisuje saradnju Draže Mihailovića sa Generalštabom Mađarske, u našoj javnosti gotovo nepoznato i samo uzgred pominjanu.

U nekoliko nastavaka "Glas istine" će objaviti ovaj dokument.

Po prirodi mog rada koga sam obavljao u mađarskoj kontraobaveštajnoj službi saznao sam da je Mihailović jedan od agenata mađarskog Generalštaba, bliski saradnik admirala Hortija, mađarskog regenta, i da radi u korist Hitlerove Nemačke.

Takođe, znam da je Mihailović, za vreme drugog svetskog rata, tesno sarađivao sa italijanskim Generalštabom, kao i sa rumunskim Generalštabom, koji su mu slali oružje i municiju da se bori protiv Titove vojske. Isto tako, izvršavao je naređenja italijanske i rumunske obaveštajne službe koja su bila usmerena protiv Sovjetskog Saveza i Tita.

Potrudicu se da sistematski iznesem sve činjenice koje su mi poznate. Kao načelnik Drugog odeljenja mađarskog Generalštaba podneo sam, u leto 1942. godine, izveštaj o situaciji u Jugoslaviji general-pukovniku Keresteš-Fišeru (Keresztes-Fischer), Hortijevom adutantu, u njegovoj kancelariji u budimpeštanskom kraljevskom dvorcu. Dok sam referisao, Keresteš-Fišer je iz fijske svog pi-saćeg stola izvadio pismo koje je Mihailović rukom napisao na srpskom jeziku, a čiji sam rukopis dobro poznao. Keresteš-Fišer me je u kratkim crtama upoznao sa sadržinom pisma upućenog regentu. Mihailović je težište stavio na to da jugoslovenska kraljevska vlada i Hortijeva mađarska vlada treba da uspostave prijateljske susedske odnose i da se bore protiv zajedničkog neprijatelja - Titovih partizana i Sovjetskog Saveza. Još je napomenuo da osuđuje otkazivanje ugovora sklopljenog između Mađarske i Jugoslavije.

Prema obaveštenju Keresteš-Fišera, ovo pismo regentu Hortiju u Budimpeštu je do-neo jedan Mihailovićev agent hrvatske nacionalnosti, udovica bivšeg austrougarskog admirala, čijeg se imena više ne sećam.

U toku našeg razgovora ispričao sam Keresteš-Fišeru da već odavno poznajem Mihailovića i da sam s njim u dobrim, prijateljskim odnosima. Onda smo obojica zaključili da u interesu Mađarske i sila Osovine treba u najvećoj mogućoj meri iskoristiti Mihailovića i Jugoslaviju za razbijanje antifašističkog pokreta partizana u Bačkoj i Među-murju.

(Nastavlja se u sledećim brojevima lista)

ZAR JE I TO ANTIFAŠIZAM?**POBEGLI OD NEMACA, ZAKLALI IH ČETNICI**

Kako su se, apsurdnim zakonom usvojenim u parlamentu Srbije, četnici unapređeni u antifašiste ponašali prema Jevrejima, može se zaključiti i na osnovu svedočanstava u felj-tonu Danka R. Vasovića koji je tokom februara i marte ove godine objavljen u listu "Danas".

Dvadesetak Jevreja, uglavnom iz Beograda, spas je potražilo u zabačenim kopaoničkim selima u koja su Nemci dolazili samo povremeno prilikom kaznenih ekspedicija. Svedokinja Anta Milin, dočekavši slobodu u selu Ploči, gde se pored njene krilo još nekoliko jevrejskih porodica, izjavila je da je celo selo znalo da su Jevreji i da ih Nemci progone. Niko ih u selu nije prokazao. Seoski pop bio je ljotičevac ali je čutao pune tri i po godine jer su mu meštani zapretili da se ni on neće dobro provesti ako se Jevrejima desi nešto loše.

Ova svedokinja ističe da su uvek na vreme bili obavešteni o kaznenim ekspedicijama i da je sa njima često u zbeg išla i porodica kod koje su stanovali da bi bila bezbednija od četnika. Jer, "četnici Draže Mihailovića koji su se nalazili u tom kraju gonili su Jevreje bez milosti. U tome su se naročito isticali četnički odredi koji su dolazili sa Ravne gore od kojih smo se morali kriti kao od Nemaca - bežati u planinu često po snegu do pojasa, ili boraviti mesecima u podrumu kuće gde smo stanovali. Poznato mi je da su ti četnici ubili na najgrozniji način nekoliko jevrejskih porodica koje su se krile u tom kraju."

Slično je i svedočenje Avrama Mevoraha: "Naš život nije bio lak. Sredinom 1942. otpočele su da lutaju po šumi u tom kraju četničke bande Draže Mihailovića koje su, saznajući da se Jevreji kriju u tom kraju, počele da ih progone i ubijaju. Tako je na zverski način ubijena kći našeg poznatog lekara dr Bukića Pijade. Među žrtvama ubijenim od četnika navodim dalje porodicu Mađijah i to: Reginu, majku, kćer Suzanu i sina Isaka... Pričalo se da je kći bila ponovo silovana, a potom ubijena. Isto tako je ubijen Jakov Bejosif, učenik iz Beograda, i Viktor Pinto, brat Frica Pinta, muzičara iz Beograda... Za svoje spasenje mogu da zahvalim srpskim seljacima koji su saosećali sa nama i koji su se izlagali najvećim opasnostima da bi nas spasili..."

Sve je više nego jasno a za razjašnjenje ostaje samo to kako će se, u skladu pomenu-tog zakona, ove četničke aktivnosti svrstati u antifašizam.

IZVEŠTAJ O RADU DRUŠTVA ZA ISTINU O ANTIFAŠISTIČKOJ NARODNOOSLOBODILAČKOJ BORBI U JUGOSLAVIJI 1941-1945. IZMEĐU DVE SKUPŠTINE

Izveštaj obuhvata aktivnosti Društva od maja 2001. do aprila 2005. godine. Mnogobrojna događanja u političkom i društvenom životu zemlje u tom periodu u većoj ili manjoj meri određivala su i sadržaje rada Društva koje je, gledano u celini, radilo u pogoršanoj društveno-ekonomskoj i političkoj situaciji u zemlji, pri delovanju stranaka opterećenih nacionalizmom i antikomunizmom i uz sve više prisutan neofašizam koji u Evropi i kod nas nasrće na evropske i civilizacijske vrednosti. Na delu su i drski falsifikatori istorijskih istina a o njihovom uticaju na aktuelne političke odluke svedoči i usvajanje zakona u Skupštini Srbije kojim su saradnici okupatora izjednačeni sa borcima protiv fašizma. Nastavljen je i proces razaranja socijalističkih tekovina putem nejasne tranzicije i privatizacije u znaku niza afere koje potresaju čitavo društvo. Odnosi zemlje sa inostranstvom i svetom opterećeni su, pored ostalog, i nesprenošću da se konsekvantnom saradnjom sa Haškim tribunalom pred domaću i stranu javnost istupi sa jasnim određenjem prema učinjenim zločinima i njihovim izvršiocima.

S obzirom na sve to, višestruko je i u periodu koji obuhvata ovaj izveštaj potvrđena opravdanost formiranja i delovanja Društva čija su strateška opredeljenja borba za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945, odbrana i afirmacija tekovina te borbe. Zajedno sa Pokrajinskim odborom u Novom Sadu i podružnicama u Sremskoj Mitrovici, Novom Sadu i Pančevu, Društvo je ubedljivo potvrdilo da nije paralelna "boračka organizacija", ali da ostaje organizacija boraca za dokazane i proverene vrednosti antifašističke borbe, zajedno sa svima koji se angažuju na sličnim opredeljenjima i osećaju značaj i ulogu antifašizma u današnjem vremenu, odnosno potrebu beskompromisne borbe protiv aktuelnih neofašističkih pojava.

Kao što će se videti u nastavku izveštaja, okosnicu aktivnosti Društva činilo je povezivanje krupnih istorijskih činjenica i tekovina sa savremenim zbivanjima koja su nitalagala i nalažu da se stalno ističu trajne tekovine i vrednosti antifašističke borbe i SFRJ.

Tako su jubilarne godišnjice - 60. godišnjica ustanka, zatim II zasjedanja AVNOJ-a, a trenutno 60. godišnjica pobeđe nad naci-fašizmom u II svetskom ratu bile povod za više akcija i poduhvata Društva uključujući skupove i zapažena izdanja. I 110. godišnjica Titovog rođenja bila je povod za niz kontinuiranih aktivnosti među kojima je i borba za odgovarajući status Memorijalnog centra "Josip Broz Tito", za obnovu spomen-obeležja koja podsećaju na NOB uključujući i Titov spomenik na Trgu partizana u Užicu na čemu Društvo upravo insistira u susret 9. maju - Danu pobeđe koji je u međuvremenu prihvaćen kao Dan Evrope.

Okosnicu u radu Društva čini i stalno nastojanje da se utvrde sve relevantne činjenice i odgovornosti za razbijanje SFRJ i počinjene zločine jer se samo tako mogu obnoviti prijateljski odnosi i uspostaviti konstruktivna sa-

radnja između naroda i građana koji su živeli u zajedničkoj a sada su u više susednih država. U tim okvirima je i nemirenje sa svim pokušajima rehabilitacije kolaboracije i saradnje sa okupatorima, što je i dalje jedan od ključnih zadataka.

Teškoće u radu Društva, pored latentnih finansijskih problema, bile su još izraženije zbog dve seobe u proteklom periodu, što je u tehničkom i organizacionom pogledu otežavalo pa i onemogućavalo pojedine akcije. Problemi finansiranja, radnog prostora i tehničke opremljenosti, odnosno saobraćavanja metodom rada sa kompjuterskom erom - ostaju i dalje briga svih članova jer se samo zajedničkim naporima uslovi rada mogu učiniti povoljnijim.

AKTIVNOSTI ORGANA I RADNIH TELA DRUŠTVA

Aktivnost Društva ostvarivala se preko Izvršnog odbora (26 članova), njegovih radnih tela (komisije, odbori i sekcije) i Koordinacionog tela (predsednik i potpredsednici, sekretar i predsednici radnih tela).

Savet, kao širi organ Društva (75 članova), razmatrao je aktuelna pitanja iz rada Društva i u skladu sa društveno-političkom situacijom u zemlji, davao, između dve sednice Skupštine, predloge i sugestije za ostvarivanje zadataka u skladu sa Statutom i programom rada.

Izvršni odbor održao je 24 sednice, **Savet** četiri, dok se **Koordinaciono telo** u istom periodu sastajalo mesečno tri do četiri puta. Na sednicama i sastancima razmatran je način realizacije programiranih zadataka Društva, kao i onih koje su uslovljavali aktuelni događaji.

RADNA TELA DRUŠTVA

Posle održane V skupštine, konstituisana su radna tela Društva: **Sekcija za odbranu istine o NOB-u i SFRJ**, **Sekcija za tradicije NOB-a**, **Komisija za spoljne odnose Društva**, **Komisija za informisanje javnosti**, **Komisija za pitanja članstva i organizaciju Društva**, **Odbor za izdavačku delatnost**, **Odbor za naučne skupove**, **Odbor za pravna pitanja i zaštitu boraca**, **Komisija za aktuelna društvena pitanja**, **Komisija za materijalno-finansijska pitanja**, **Tribina "NOB i naše vreme"** i **Koordinator sa nevladinim organizacijama**.

Radna tela su doprinosila aktivnostima Društva i realizaciji programa rada između dve skupštine.

NAUČNI SKUPOVI (okrugli stolovi, tribine)

U cilju svestranijeg i naučno-analičkog pristupa istoriji NOB-a, Društvo je značajnu pažnju posvetilo organizovanju naučnih skupova. Tako su u protekle četiri godine održana tri okrugla stola:

- "Ratovi u Jugoslaviji 1991-1999" (7-9.XI-2001);
- "60. godišnjica antifašističkog ustanka u Jugoslaviji" (21.XII-2001) i
- "Antifašistički NOR u Jugoslaviji i savremenost" (26-28.XI-2003).

Na prvom skupu podneto je 66 saopštenja,

na drugom 30 a na trećem 53 saopštenja, uz brojne diskusije i replike. Autori saopštenja bili su naučni radnici - istoričari i publicisti iz svih bivših YU-republika.

Materijali sa skupova objavljeni su u posebnim publikacijama koje su plasirane u svim delovima nekadašnje zajedničke države. Realizaciju skupova finansijski je pomogao izvestan broj donatora čiju podršku Društvo visoko vrednuje i smatra veoma značajnom.

U sklopu javnih nastupa Društva, u Beogradu je 9.IX-2002. godine održana tribina pod nazivom "Ratovi u Jugoslaviji 1991-1999" sa podtemama:

- Ratovi na prostoru bivše Jugoslavije 1991-1999 - potpuna negacija antifašističkog NOB-a 1941-1945. (Šime Kronja);
- Karakter ratova u Jugoslaviji 1991-1999 (Milenko Marković);
- Spoljni i unutrašnji faktori u ratovima 1991-1999. (Svetozar Oro);
- Odgovornost za ratove i zločine 1991-1999. (Dr Radoslav Ratković).

Tribina je održana u Medija-centru i u najvećoj meri bila je namenjena predstavnicima štampe.

Sledeća tribina održana je 17.I-2003. godine u Centru za kulturnu dekontaminaciju sa nazivom "Odbrana istine o NOR i SFRJ", sa osnovnom tezom "Da li učenici u Srbiji uče falsifikovanu istoriju".

Učešće na tribini uzelo je 16 istoričara i publicista, a među njima i neposrednih učesnika u NOB-u i stvaranju avnojske Jugoslavije. Izlaganja sa tribine objavljena su u posebnoj publikaciji sa priložima koji se odnose na delove udžbenika za III i IV razrede gimnazije a kojima se ukazuje na površno, netačno i tendenciozno prikazivanje zbivanja i ličnosti iz vremena NOB-a i SFRJ. Knjiga je besplatno dostavljena na adrese 132 škole u Srbiji, Ministarstvu prosvete Srbije i sindikatima obrazovanja Srbije, kao i Zavodu za udžbenike Srbije.

Od prosvetnih organa i institucija, sindikata prosvetnih radnika i Zavoda za udžbenike, nažalost, nije bilo reagovanja.

IZDAVAČKA DELATNOST I PROMOCIJE IZDANJA

Jedan od bitnih programskih zadataka Društva ostvarivan je objavljivanjem publikacija kojima se doprinosi objektivnom tumačenju antifašističke borbe u Jugoslaviji 1941-1945. godine, stvaranja i razaranja SFRJ. Nastojalo se da se sa istorijske distance, ne samo odbrane autentične činjenice i pojedine ličnosti izuzetno značajnog istorijskog razdoblja, koje se već godinama prikazuje krajnje tendenciozno uz najgrublje falsifikovanje, negiranje i omalovažavanje od strane ekstremno desno orijentisane dnevne politike, već i da se taj period još jednom sagleda u današnjim značenjima i aspektima. Od objavljenih publikacija, pojedine se odnose i na najnovija ratna zbivanja u Jugoslaviji (1991-1999), a pripremljene su sa ciljem da se publikuju gledišta istoričara i publicista iz svih bivših YU-republika sa ciljem da se dođe do što svestranije i verodostojnije sinteze o jednom krajnje složenom periodu, još

MATERIJALI ZA ŠESTU SKUPŠTINU DRUŠTVA ZA ISTINU O ANTIFAŠISTIČKOM NOB-U

nedovoljno i neadekvatno istraženom od strane istorijske nauke.

Od ukupno 22 publikacije, koliko je Društvo objavilo tokom svog jedanaestogodišnjeg postojanja, u protekle četiri godine iz štampe je izašlo 11 naslova:

• **JUGOSLAVIJA U ANTIFAŠISTIČKOM RATU 1941-1945** - Pred sudom istorije, Dragoljub Petrović (2001); knjiga je promovisana iste godine u Beogradu i Sarajevu.

• **SARADNJA ČETNIKA DM SA OKUPATOROM I USTAŠAMA (1941-1945)**, zbornik dokumenata koji je priredio dr Dr Branko Lataš; knjiga izdata 1999. doštampana je 2002. i 2004;

• **RATOVI U JUGOSLAVIJI 1991-1999**, zbornik radova sa istoimenog okruglog stola (2002); promovisana u Beogradu, Novom Sadu, Podgorici, Sarajevu, Pančevu i Novom Pazaru;

• **ETNIČKA STRANA RATOVA U JUGOSLAVIJI 1991-1995**, Jovo Ninković (2002), promovisana u Beogradu iste godine;

• **VELIKA PODVALA** - Cencić podmeće Titu izmišljene stenograme, grupa autora (2003), promovisana u Beogradu iste godine;

• **MEĐUNACIONALNI ODNOSI** - balkanska iskustva, Kiro Hadži Vasilev (2003), promovisana u Beogradu iste godine;

• **ODBRANA ISTORIJSKE ISTINE O NOR I SFRJ** (grupa autora, radovi sa istoimene tribine (2003);

• **O USTANKU 1941. DANAS**, zbornik radova sa istoimenog okruglog stola (2003), promovisana u Beogradu iste godine;

• **BESMISLENA YU-RATOVANJA**, II dopunjeno izdanje, Ilija Radaković (2003);

• **ANTIFAŠISTIČKI NOR U JUGOSLAVIJI I SAVREMENOST**, zbornik radova sa istoimenog okruglog stola (2004), promovisan u Beogradu iste godine;

• **BEGRADSKI OKTOBAR 2004/1944**, povodom 60. godišnjice oslobođenja Beograda i Srbije i pobeđe nad nacifašizmom, grupa autora (2005).

U organizaciji Društva i u skladu sa njegov-

im programskim opredeljenjem, promovisana su u Beogradu i dva izdanja drugih izdavača - "Razgovori sa Vladimirom Velebitom", autora Mire Šuvar (2002) i "Stazama slobode", autora Vidoja Žarkovića, (posthumno, 2003). Društvo je dalo doprinos i prilikom posthumne promocije knjige "Hrvatski karusel" Stipe Šuvara (2004).

Svi navedeni naslovi svrstavaju se u naučno-publicističku literaturu. Preko knjižarske mreže beogradske knjižare "KRUG" našli su svoje čitaoce u svim većim gradovima Srbije, a uz pomoć drugih saradničkih organizacija i u bivšim YU-republikama. Više izdanja Društva bilo je predstavljeno i na beogradskom sajmu knjiga oktobra 2004.

Tiraz objavljenih izdanja kretao se između 300 i 800 primeraka.

Rezultati ostvareni u izdavačkoj delatnosti produkt su angažovanja svih radnih tela Društva i pojedinih članova, jer je ovaj zamašni i odgovorni posao to zahtevao višestruko angažovanje. U narednom periodu neophodno je da se znatno unapredi metodologija rada, posebno Odbora za izdavačku delatnost kako bi se ova plodna aktivnost Društva nastavila racionalnijim i funkcionalnijim korišćenjem postojećih snaga.

GLASILO DRUŠTVA "GLAS ISTINE" I SAJT NA INTERNETU

Između dve skupštine izašao je 21 broj "Glas istine" i to sa većim brojem strana i tiražom povećanim sa 750 na 1.000 primeraka.

Pored osnovnog cilja - da sveobuhvatno informiše članstvo i druge čitaoce o tekućim aktivnostima Društva, list je u ovom periodu redovno tretirao značajne istorijske događaje i ličnosti iz antifašističke borbe prvenstveno kao argumentovan polemički odgovor na pokušaje klero-fašističkih i šovinstičkih protagonista da negiraju i blate moralne vrednosti NOB-a i dostignuća SFRJ. Svojim sadržajem, list je takođe pratio sva reagovanja Društva na aktuelna društveno-politička zbivanja i istupe njegovih članova na javnoj sceni i, razvijajući kritički odnos, kako prema lažnoj levisi tako i prema ekstremnoj desnici, doprinio jačanju demokratske svesti i demokratskih snaga.

U okviru svojih mogućnosti, "Glas istine" je davao prikaz zbivanja u drugim delovima nekadašnje zajedničke države - SFRJ relevantnih za aktivnosti Društva, kao i informacije o radu srodnih organizacija iz ostalih republika bivše SFRJ, što je doprinelo njegovoj sadržajnosti i raznovrsnosti.

List se od prvog dana izlaženja besplatno dostavlja članovima Društva, brojnim društveno-političkim organizacijama u svim bivšim YU-republikama, naučnim institucijama, predstavnicima republičkih i saveznih organa, sredstvima informisanja i istaknutim javnim i kulturnim radnicima.

Budući da je list svojom koncepcijom i kvalitetom stekao zapažen ugled čitalačke publike, prisutno je i opravdano mišljenje većine članova Društva da bi trebalo učiniti dodatne napore da se njegov obim poveća, poboljša tehnički izgled, te da se sa povećanim tiražom krene u širu distribuciju preko kioska za prodaju štampe.

U sistemu informisanja o radu Društva značajan pomak učinjen je otvaranjem stranice -

PREDLOG ZA IZMENE I DOPUNE STATUTA DRUŠTVA

Skupština Društva za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945, održana 21. aprila 2005. godine, usvaja sledeće odluke:

1. Naziv: "Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945", usvojen na Osnivačkoj skupštini Društva 14. juna 1994. godine, menja se i glasi: **"SAVEZ ANTIFAŠISTA SRBIJE"**.

2. **Savez je dobrovoljno, nestranačko i nevladino udruženje građana.**

3. Savez deluje na teritoriji Srbije.

4. Članovi Saveza antifašista Srbije organizuju se u mesne, opštinske i gradske organizacije.

U autonomnim pokrajinama organizuju se pokrajinski odbori Saveza antifašista, koji objedinjavaju rad mesnih, opštinskih, odnosno gradskih organizacija na teritoriji pokrajine.

5. **Programski ciljevi i zadaci, utvrđeni članom 6. Statuta Društva, menjaju se i glase:**

Polazeći od neophodnosti suprotstavljanja savremenim pojavama nacionalizma i neofašizma u Srbiji i na širim prostorima i učestalim podsticanjima nacionalne, rasne i verske mržnje, oslanjajući se na temeljne vrednosti narodnooslobodilačke borbe i SFRJ, Savez postavlja pred sebe **sledeće programske zadatke (smernice):**

a) zalaganje za miroljubivo rešavanje etničkih i međudržavnih problema; za uspostavljanje uzajamnog poverenja i saradnje, pre svega među narodima koji su živeli u zajedničkoj državi, a protiv podsticanja netolerancije i mržnje prema pripadnicima drugih naroda i konfesija;

b) zalaganje za demokratske reforme i društvo socijalne pravde, sa efikasnim pravnim i institucionalnim garancijama poštovanja demokratskih načela i doslednog ostvarivanja građanskih prava;

c) zalaganje za kritički, objektivan i antidogmatski odnos prema novijoj istorijskoj prošlosti, za odbranu i afirmaciju istorijskih istina o ciljevima, nosiocima i činocima antifašističke narodnooslobodilačke borbe u Jugoslaviji 1941-1945. godine.

d) suprotstavljanje nenačnoj reviziji istorijske prošlosti; jednostranom tumačenju istorijskih zbivanja, bez oslonca na istorijske činjenice, kao i suprotstavljanje svakoj vrsti apologetike u odnosu na istorijske događaje i ličnosti; zalaganje za objektivno i kritičko vrednovanje razvoja i dostignuća SFRJ 1945-1992. godine, za objektivno i kritičko ocenjivanje uzroka i ciljeva razaranja SFRJ 1990-1992. godine.

e) zalaganje za afirmaciju civilizacijskih i moralnih vrednosti novije istorijske prošlosti - antifašizam, nezavisnost i sloboda, ravnopravnost naroda, humanizam i socijalna pravda, itd.

6. Organi Saveza

Savez ima: Skupštinu, Savet, Izvršni odbor i Nadzorni odbor.

Skupština bira Savet do 51 člana i Nadzorni odbor do pet članova.

Savet bira predsednika, jednog ili više potpredsednika, sekretara i Izvršni odbor do 15 članova.

7. Ovom odlukom zamenjuju se odgovarajuće odredbe u Statutu.

Ovlašćuje se Savet da, u duhu ove odluke i predstojećeg novog Zakona o nevladinim organizacijama, donese prečišćeni tekst Statuta najkasnije tri meseca po usvajanju pomenutog zakona.

8. Do donošenja prečišćenog teksta Statuta, Savez će se u svom radu pridržavati odluka usvojenih na ovoj Skupštini i primenjivati one odredbe Statuta koje nisu u suprotnosti sa odlukama ove Skupštine.

MATERIJALI ZA ŠESTU SKUPŠTINU DRUŠTVA ZA ISTINU O ANTIFAŠISTIČKOM NOB-U

sajta Društva na internetu. Od januara 2005. pod adresom www.antifasizam-nob.org.yu kompletna informacija o Društvu nalazi se na ovom sajtu preko koga se može čitati i "Glas istine". Društvo se ovim savremenim oblikom komuniciranja otvorilo prema čitavom svetu i postalo dostupno svim korisnicima internet-mreže.

REAGOVANJA NA AKTUELNA DRUŠTVENA ZBIVANJA (saopštenja, otvorena pisma, apeli, obraćanja)

Značajnu doprinos ostvarivanju programskih ciljeva i zadataka Društvo je davalo javnim reagovanjima objavljivanim u sredstvima informisanja i svom listu i direktnim obraćanjima pismima i apelima pojedinim organima vlasti i institucijama, u vezi sa pojavama koje su po svom karakteru negiranje i rušenje vrednosti antifašističke borbe, ugrožavanje ravnopravnosti naroda i prava građana.

Među brojnim reagovanjima Društva su i:

- Protiv pokušaja revizije ocena ishoda II svetskog rata (maj 2001);
- Obraćanje nadležnim vlastima u Srbiji, pod naslovom "Stop terorizmu" (januar 2002);
- Otvoreno pismo predsedniku SRJ, predsednicima republika i predsednicima vlada SRJ i republika, u kome se izražava zabrinutost zbog sve učestalijih retrogradnih pojava, koje usporavaju i otežavaju demokratske procese i predstavljaju branu ka evropskim integracijama (februar 2002);
- Pismo predsedniku Skupštine grada Beograda, Izvršnog odbora i odbornicima Skupštine grada, povodom promene i davanja novih imena ulicama i trgovima (mart 2002);
- Poziv na zajednički otpor pučajućem fašizmu, upućen kao otvoreno pismo svim demokratskim antifašističkim snagama Srbije (januar 2003);
- O falsifikatima o NOR-u u udžbenicima istorije (konferencija za štampu u Media-centru, januar 2003);
- Javna osuda ubistva predsednika Vlade Srbije Zorana Đinđića (mart 2003);
- Osuda pretnji progonom i smrću uglednom profesoru Beogradskog univerziteta dr Aljoši Mimici, od strane tzv. "patriota Srbije" i zahtev za energičnijom istragom povodom nestanka prof. dr Predraga Polića (mart 2003);
- Otvoreno pismo odbornicima Skupštine grada Beograda povodom preimenovanja više ulica, iz čega se uočava ideološka ostracšenost, prisustvo monarhizma i sprovođenje rehabilitacije kvislinga iz II svetskog rata (april 2003);
- Reagovanje povodom podizanja spomenika Draži Mihailoviću u Ivanjici (maj 2003);
- Podrška odlučnom reformskom kursu (jun 2003);
- Stavovi Društva povodom inicijative i rasprave o izmestanju Spomenika Dimitrija Tucovića sa beogradskog trga Slavija (jun 2003);
- Stavovi Društva povodom najnovijih događanja na Kosovu i Metohiji i najavljene rasprave na zasjedanju Narodne skupštine (avgust 2003);
- Predlog amandmana Društva, upućen Narodnoj skupštini i ministru pravde Srbije u vezi sa predlogom Zakona o rehabilitaciji političkih osuđenika i kažnjenika (septembar

2003);

• Izjava povodom sve grubljeg uplitanja vrhova Srpske pravoslavne crkve u politiku (decembar 2003);

• Pismo Redakciji II programa RTS povodom serije "Crveno doba" i traženje termina na TV da se Društvu stvore mogućnosti da na isti način predoči javnosti relevantne činjenice kao odgovor na ovu seriju (mart 2004); na istu temu, obraćanje ministru za kulturu i informisanje Draganu Kojađinoviću da Društvu omogući materijalnu podršku za snimanje emisije, kao odgovor na seriju "Crveno doba", budući da su takvu podršku dobili autori ove serije. (mart 2004);

• Saopštenje za javnost kojim Društvo osuđuje javno istupanje ministra za kulturu i informisanje Dragana Kojađinovića koji se otvoreno izjasnio da je za diskriminaciju građana na verskoj i nacionalnoj osnovi, kao i izjavu ministra inostranih poslova SCG Vuka Draškovića "da se na sve moguće načine iz javnog života eliminišu pogledi koji istorijska zbivanja ne mere ravnogorskim aršinima" (april 2004);

• Povodom otmice i tragične smrti Ivana Stambolića, Društvo je više puta javno reagovalo: apel Vladi Srbije i javnosti da se otkriju vinovnici njegovog nestanka (avgust 2001); saopštenje povodom godišnjice njegovog nestanka (avgust 2001); organizovanje skupa povodom godišnjice nestanka (avgust 2001) i organizovanje skupa sećanja (avgust 2003);

• Značajno je i reagovanje Društva na izmene i dopune Zakona o pravima boraca, vojnih invalida i članova njihovih porodica, usvojene početkom decembra 2004. godine u Skupštini Srbije. Pored prethodnog upozorenja sa ciljem da se ovaj zakonski predlog ne usvoji, pripremljen je i elaborat u kome su sa pravnog i istorijskog aspekta ukazuje na neodrživost izjednačavanja prava četnika Draže Mihailovića sa učesnicima NOR-a. Isti je dostavljen Ministarstvu pravde Srbije, Republičkoj skupštini Srbije (predsedniku i Odboru za pravna i zakonodavna pitanja), Kabinetu Predsednika Republike, Predsedniku državne zajednice SCG, jednom broju političkih stranaka, ambasadama bivših YU- republika radi informisanja, svim sredstvima javnih glasila, jednom broju nevladinih organizacija - ukupno na 48 adresa (1. decembar 2004);

• Obraćanje Ustavnom sudu Srbije sa zahtevom da se utvrdi neustavnost pomenutog zakona kojim se izjednačavaju status i prava četnika Draže Mihailovića i učesnika NOR-a (februar 2005);

• Protest zbog toga što članici Državne zajednice SCG i Republike Srbije nisu prisustvovali međunarodnom obeležavanju holokausta 27. januara 2005. povodom 60. godišnjice oslobođenja koncentracionog logora Aušvic, u kome je u II svetskom ratu stradalo oko 20 hiljada Jugoslovena (februar 2005).

I pored upornih nastojanja Društva da se argumentovano reaguje na krupne negativne pojave i neprikladna ponašanja istaknutih predstavnika države, čime je Društvo postupalo u skladu sa svojim programskim opredeljenjima i obavezama, ne može se, nažalost, konstatovati da su na ovaj način ostvareni veći efekti. Javna glasila, izuzevši list "Danas" i donekle Radio "Slobodna Evropa", uglavnom su bojkotovali javna reagovanja i aktivnosti

Društva, a institucije i ličnosti kojima se obraćalo - nisu odgovarali.

Posebno, međutim, treba istaći da su pojedini članovi Društva, svojim člancima u javnim glasilima i istupanjima na javnim skupovima i u TV-emisijama, značajno doprineli afirmaciji programskih opredeljenja i ciljeva Društva.

OBELEŽAVANJE ISTORIJSKIH DATUMA I UČEŠĆE NA SVEČANOSTIMA U DRUGIM SREDINAMA

Datumi 4. i 25. maj, vezani za ličnost Josipa Broza Tita, 9. maj - Dan pobeđe, 4. jul - Dan ustanka naroda Jugoslavije, 7. jul - Dan ustanka naroda Srbije, 20. oktobar - Dan oslobođenja Beograda - redovno su od strane Društva obeležavani polaganjem cveća na grob J. B. Tita, Groblje oslobođilaca Beograda i grobove narodnih heroja Koče Popovića i Peke Dapčevića.

U jubilarnoj 60. godišnjici ustanka naroda Jugoslavije, 4. jula 2001. godine Društvo je organizovalo i svečanu akademiju u Muzeju "25.maj" u Beogradu. Iste godine, predstavnik Društva učestvovao je u svečanom obeležavanju 60. godišnjice bitke na Sutjesci u Dolini heroja na Tjentištu. I narednih godina predstavnici Društva prisustvovali su manifestacijama na Tjentištu.

Iste 2001. godine, Društvo je 25. maja organizovalo svečanu akademiju posvećenu 110. godišnjici rođenja J. B. Tita, kojoj su, pored brojnog članstva Društva, prisustvovali i predstavnici Društva "J. B. Tito" iz Zagreba, članovi Titove porodice, preko 40 članova Društva "J. B. Tito" iz Rijeke, predstavnici boračkih organizacija BiH, Crne Gore, Makedonije, Slovenije, Srbije, Grada Beograda i predstavnici jednog broja nevladinih organizacija.

Predstavnici Društva svake godine prisustvuju Danu mladosti-radosti, povodom 25. maja u Kumrovcu. Ova prilika se redovno koristi i za razmenu iskustava u čuvanju tekovina NOB-a.

Na poziv Saveza antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske (SABA), sedam članova Društva prisustvovalo je 23. novembra 2002. godine u Zagrebu obeležavanju 60. godišnjice formiranja I hrvatskog korpusa i godišnjici VI, VIII, X i XI korpusa NOV i PO Hrvatske, a u svojstvu pripadnika jedinica ovih korpusa. Naredne godine, oktobra meseca, delegacija Društva prisustvovala je svečanom obeležavanju 60. godišnjice formiranja VIII korpusa NOV i POJ u Splitu. Predstavnik Društva prisustvovao je i obeležavanju 60. godišnjice oslobođenja grada Splita, 26. oktobra 2004.

Značajno mesto u obeležavanju istorijskih datuma ima 60. godišnjica oslobođenja Srbije i Beograda. Tim povodom Društvo je 19. oktobra 2004. godine organizovalo reprezentativni skup u Skupštini grada Beograda, na kome su izlagali Dragoslav Draža Marković, Mirko Tepavac, Živan Stojić i dr Todor Kuljić, uvodnu reč je dao dr Radoslav Ratković, predsednik Društva, dok je skup pozdravila Radmila Hrstanović, dotadašnja predsednica Skupštine Beograda.

Ova manifestacija dobila je zapažen publicitet u javnim glasilima a posebno na prvom programu RTS-a.

Već prvih dana januara 2005, u Društvu su počele intenzivne pripreme za obeležavanje

MATERIJALI ZA ŠESTU SKUPŠTINU DRUŠTVA ZA ISTINU O ANTIFAŠISTIČKOM NOB-U

60. godišnjice pobjede nad fašizmom i oslobođenja Jugoslavije. U tom cilju usvojen je detaljni program koji predviđa niz aktivnosti.

SARADNJA SA DRUGIM ORGANIZACIJAMA

Otvoreno za saradnju sa svim organizacijama srodnih programskih usmjerenja koja antifašističkim kriterijumima vrednuju i aktuelna zbivanja i ponašanja društveno-političkih aktera, Društvo redovno sarađuje sa antifašističkim boračkim organizacijama Crne Gore, Slovenije, BiH, Hrvatske, posebno organizacijom u Primorsko-goranskoj županiji i gradu Rijeci, te sa Savezom društava "J. B. Tito" u Hrvatskoj i društvima u Zagrebu, Rijeci i Splitu. Uspostavljeni su i kontakti sa nedavno konstituisanim Savezom društava "J. B. Tito" BiH.

Izostala je, međutim, saradnja sa Republičkim odborom SUBNOR-a Srbije i pored više pokušaja Društva da se ona uspostavi. Kočnicu čine neusklađeni pogledi na period Miloševićevog režima, koji Društvo za istinu o antifašističkom NOB-u kritički osuđuje zbog najgrubljeg nasrtaja na osnovne tekovine NOB-a i manipulacije njegovim učesnicima.

Saradnju sa pomenutim organizacijama činile su razmene iskustava prilikom međusobnih poseta i susreta, razmena publikacija, obostrana učešća na diskusionim skupovima, okruglim stolovima i tribinama, podrška većine pomenutih boračkih organizacija i društava "Josip Broz Tito" plasmanu izdanja Društva u njihovim sredinama, redovni susreti povodom obeležavanja 4. i 25. maja u Beogradu i Kumrovcu, obeležavanja bitke na Sutijesci, kao i povodom godišnjica formiranja jedinica NOV i POJ, na primer, hrvatski korpusi - Zagreb 2002. i Split 2003, Vejkova brigada u Sloveniji 2002).

Društvo za istinu o antifašističkom NOB-u je preko Ministarstva za kulturu Slovenije, podržalo predlog Zveze borcev Slovenije da UNESCO partizansku bolnicu "Franja" u Sloveniji, uvrsti u listu svetske kulturne baštine, budući da, kao sačuvani istorijski objekat iz II svetskog rata, predstavlja simbol otpora fašizmu i partizanskog ratovanja u ovom delu Evrope.

Na obraćanje Saveza antifašističkih boraca i antifašista Primorsko-goranske županije i grada Rijeke, Društvo je jula meseca 2002 organizovalo polaganje venaca na grobove narodnih heroja Viktora Bubnja, Veljka Kovačevića i Milana Joke.

Ocenjuje se korisnim razmena poseta delegacija RO SUBNOR Crne Gore i Društva za istinu (novembar - decembar 2003) i dolazak delegacije SUBNOAR-a BiH u Društvo (novembar 2003) kada je, pored razmene iskustava, dat novi impuls za čvršću saradnju.

Značajno je i uključivanje Društva za istinu u rad okruglog stola u Rijeci, održanog aprila 2004. godine u organizaciji SABA grada Rijeke i Društva "J. B. Tito" u Rijeci povodom knjige-falsifikata "Poslednja Titova ispovijest" Vjenceslava Cenčića. Tom prilikom prezentirani su i osnovni argumenti sabrani u knjizi "Velika podvala - Cenčić podmeće Titu izmišljene stenograme" koju je priredilo i izdalo Društvo sa ciljem da se Cenčić i njegova knjiga argumentovano razobličie i u potpunosti demantuju.

Posebno treba pomenuti posetu Beogradu grupe od 87 antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske, 25. maja 2004, za čiji je dvodnevni boravak Društvo sačinilo odgovarajući program i u granicama svojih mogućnosti nastojalo da im taj prvi masovni dolazak u Beograd posle najnovijih ratova, bude što prijatniji.

Uspješni kontakti uspostavljeni su i sa jednim brojem institucija u Beogradu koje su pokazivale razumevanje za rad Društva i pružale podršku u realizaciji nekih od njegovih aktivnosti. To su: Skupština grada Beograda, Muzej istorije Jugoslavije, Medija-centar i Centar za kulturnu dekontaminaciju, koji su omogućavali, bez materijalne nadoknade, da se u njihovim prostorijama organizuju skupovi Društva - akademije, veći radni sastanci, promocije i konferencije za štampu. Podrška ove vrste nije izostala ni od strane beogradskog pozorišta "Slavija" i preduzeća "Hemofarm", čije je sale Društvo takođe koristilo za svoje veće skupove.

Međutim, kada je reč o saradnji sa organizacijama koje imaju srodne idejne koncepte sa Društvom, kao što su pojedine nevladine organizacije ili naučne institucije (instituti, fakulteti i sl), saradnja s njima je, nažalost, nezadovoljavajuća. Pri tome treba imati u vidu i činjenicu da je, shodno njihovim političkim i programskim opredeljenjima, moguća saradnja samo po određenim pitanjima iz sadržaja aktivnosti našeg Društva.

Ove okolnosti moraju se imati u vidu te je neophodno temeljitije razmatranje pitanja saradnje uz maksimalna nastojanja da se Društvo šire otvora i savremenije pozicionira i tome prilagođava oblike, sadržaje i metod svog delovanja.

IZVORI FINANSIRANJA

Kao nevladina i samofinansirajuća organizacija, Društvo je još od svog formiranja, kao i u poslednje četiri godine, sredstva za ukupno funkcionisanje i realizaciju aktivnosti obezbeđivalo od godišnje članarine i priloga članova i prijatelja Društva, povremenih donacija i prodaje sopstvenih izdanja pri čemu se retko uspevalo da prodaja pokrije proizvodnu cenu knjige.

Visina godišnje članarine iznosila je u 2001. i 2002. godini 200, a potom je taj iznos povećan na 300 dinara. Na osnovu evidencije koja se vodi u Društvu, zaključuje se da članarinu plaća samo trećina ukupnog članstva i to pretežno isti članovi svake godine, od kojih veći deo daje i priloge za rad Društva. Ovo je prilika da im se na tome posebno zahvali, ali da se istovremeno i podsete mnogi drugi da bi njihovo plaćanje članarine pomoglo realizaciju novih aktivnosti Društva.

Donacije pojedinih organizacija su bitni finansijski izvori za organizovanje naučnih skupova, objavljivanje publikacija i sprovođenje drugih tekućih aktivnosti, ali njihova povremenost i neizvesnost otežavale su i otežavaju dugoročnije planiranje aktivnosti. Društvo od svog formiranja nije dobilo ni dinar od bilo kog državnog organa.

Konstrukcija finansiranja zasnovana na jednodnevnim i nesigurnim izvorima sredstava zahtevala je veliki entuzijazam jednog broja članova Društva koji su svojim istrajnim angažovanjem obezbeđivali donatore, a li-

čnim učešćem u troškovima raznih službenih putovanja i susreta, maksimalno smanjivali rashode više nego skromnog budžeta Društva. Od velikog značaja je bilo i puno razumevanje brojnih saradnika-autora publikacija, koji su se u korist Društva odricali autorskih honorara i time ukupne troškove osetno smanjivali.

Imajući sve to u vidu, nameće se nezaobilazna potreba da se u narednom periodu obezbede minimalni ali stalni izvori finansiranja koji bi omogućili da se planirane aktivnosti Društva nastave bez većih zastoja i ostvare još kvalitetniji rezultati.

Društvo je u proteklom periodu radilo u složenim društvenim, političkim, materijalnim i smeštajnim uslovima, ali je uprkos tome uspevalo da ostane na svojim izvorim principima. Neprekidno se borilo protiv sve izraženijih pojava nacionalizma, šovinizma, klerikalizma, neofašizma i drugih negativnih pojava koje su razarale društvenu zajednicu, njene vrednosti i rezultate iz minulog perioda. Posebna pažnja bila je posvećena razobličavanju neistina i falsifikata o NOR-u i SFRJ.

Bitno je da Društvo i u narednom periodu, sa još više snage i istrajnosti, ostane dosledno principima antifašizma, borbi za istinu o vrednostima NOR-a, ravnopravnosti među ljudima i narodima i socijalnoj pravdi.

Uprkos prisutnim problemima, tokom proteklih četiri godine Društvo je uspevalo da skoro u celosti realizuje planirani program i zadatke, posebno u izdavačkoj delatnosti, organizovanju naučnih skupova i tribina i obeležavanju istorijskih datuma iz bliže istorije, vezane za NOR i antifašističku borbu u Jugoslaviji 1941-1945. Uz sve to, uvek je blagovremeno reagovalo i na sve krupnije aktuelne izazove i negativna zbivanja. I nadalje svemu tome treba posvećivati punu pažnju, uz nastojanje da se u što većoj meri unapređuju kvalitet i metodologija rada.

Organi Društva činili su napore da se poveća broj članova, Društvo posebno osveži mlađim članovima, kao i da se uspostavi bliža saradnja sa organizacijama, udruženjima i institucijama, koji imaju sličnu ili približnu platformu rada i delovanja. Međutim, u tome se nije mnogo uspevalo a naročito na uključivanje mlađih, angažovanih i sposobnih ljudi. Zato ova obaveza ostaje kao bitan zadatak i u narednom periodu imajući, pre svega, u vidu da omasovljenje članstva treba proširiti na prostor čitave teritorije Republike Srbije.

Činjeni su i veliki napore u uspostavljanju kontakata i saradnje sa sredstvima javnog informisanja sa ciljem da do šire javnosti dopru ideje, stavovi i reagovanja Društva. Ali, izuzev ređih izuzetaka, kod velikog broja glasila i TV-medija nije se nailazilo na odziv. Ovo pitanje zato zahteva ozbiljnu pažnju, detaljno razmatranje i stalnu brigu članova Društva, kako bi se našla prava rešenja.

Posebno složen problem predstavljalo je finansiranje. I dalje ostaje kao prioritetan egzistencijalni zadatak da se ovo pitanje temeljno analizira i pronađu adekvatni izvori finansiranja. U protivnom, Društvo će se naći u nezavidnoj situaciji koja će blokirati realizaciju svih planiranih aktivnosti.

SRBIJA - LETO, JESEN 1944 (4)

BEŽANIJA KVISLINGA UZ POMOĆ OKUPATORA

Tokom septembra 1944, 1. proleterski i 12. udarni korpus i Operativna grupa divizija oslobodili su zapadnu Srbiju i deo Šumadije i izbili na liniju Gornji Milanovac-Rudnik-Arandelovac-Lazrevac-Ub-Vladimir-ci-reka Sava.

U jugoistočnoj i istočnoj Srbiji 7. septembra su formirani 13. i 14. korpus sa 23, 24. i 25. divizijom u 13, odnosno 22, 24, 46. i 47. u 14. korpusu. Jedinice 14. korpusa oslobodile su Zaječar i Negotin i veliki deo istočne Srbije i uspostavile vezu sa Crvenom armijom koja je izbila na Dunav kod Kladova. Trinaesti korpus je oslobodio veći deo jugoistočne Srbije i rušenjem komunikacija u dolini Južne Morave od 6. septembra onemogućio dalje povlačenje nemačkih snaga iz Grčke pravcem prema Nišu, što je bio ogroman uspeh.

U Šumadiji je 2. šumadijska (21. srpska) brigada sadejstvovala 5. diviziji prilikom oslobađanja Arandjelovca i ušla u njen sastav, a u smederevskom Podunavlju formirana je 1. kosmajaska (22. srpska) brigada koja je ušla u sastav 6. divizije.

Nemačkoj okupaciji Srbije odbrojavani su dani pa je za glavne saradnike okupatora to bio znak da pakuju kofere za bekstvo. Prvog dana septembra, komandant Srbije nemački general Felber saopštio je Milanu Nediću da se Srbija uključuje u operativnu vojnu zonu te će, u skladu s tim, Nedićeva vlada raditi sa ograničenim ovlašćenjima.

Već 7. septembra uveče iz Beograda je za Beč krenuo specijalni voz sa oko trista saradnika okupatora i članova njihovih porodica. "Vođa puta" bio je Tanasije Dinić a u vozu su, pored ostalih, bili i braća Milana Nedića - Milutin i Božidar, supruga dr Milana Stojadinovića Augusta i njegov brat Dragomir, bivši ministar spoljnih poslova dr Aleksandar Cincar-Marković, pomoćnik ministra u Nedićevoj vladi dr Miroslav Spaljković, direktor Narodnog pozorišta Jovan Popović...

U međuvremenu su užurbano vršena masovna streljanja zatočenika Banjice da bi ih ostalo što manje živih, uništavani su poverljivi dokumenti, pakovane su dragocenosti, deljen novac - ministri i drugi funkcioneri su "za putne troškove" podizali pare na blagajni Ministarstva finansija pa je i Milanu Nediću isplaćeno tri i po miliona dinara.

General Felber je 1. oktobra saopštio Nediću da prestaje rad njegove vlade te da se on sa ministrima, uz nemačku pomoć razume se, može evakuisati u Austriju. Trećeg oktobra, kada su Nemci ukinuli logor na Banjici, Nedić je održao poslednju sednicu svoje vlade, razrešio ministre i saopštio im da mogu da napuste Beograd.

Tih dana iz Beograda je specijalnim vozovima otišlo na stotine kvislinških funkcionera i saradnika okupatora. Njihov lider, predsednik kvislinške vlade u Srbiji general Milan Nedić napustio je Beograd pre podne

6. oktobra u pratnji generalnog konzula Nemačke u Beogradu Kronholca. Pratili su ga šef njegovog obezbeđenja Đura Sarapa sa ženom i sinom, Mitar Džaković koji je u emigraciji postao sekretar srpskog patrijarha Gavriela Dožića, novopostavljeni šef srpske radničke delegacije zadužene za Srbe poslate na rad u Nemačkoj Božidar Darko Petrović, zastupnik američkog "Ford" u Beogradu inž. Aleksandar Cale Dragičević i šef Opšteg odseka propagandnog odeljenja Predsedništva Nedićeve vlade Velibor Protić. Kolonu od tri automobila pratila su nemačka laka borna kola (dva "pancerjegera") da bi krčila put kroz kolonu nemačke vojske u odstupanju i folksdojčera koji su napuštali Srem.

Preko Indije, Novog Sada, Subotice, Segedina i Budimpešte, Nedić je sa pratnjom stigao u Beč 10. oktobra uveče i smestio se u hotel "Imperijal", odakle je prebačen u Kicbil u zapadnoj Austriji.

Tim povodom komandant Nedićeve žandarmerije pukovnik Jovan Trišić, napisao je u emigraciji: "Uveren sam da će se ovog Nedićevog akta postideti svaki Srbin".

Pre bekstva za Beč, Nedić je naredio brigadnom generalu Borivoju Joniću, komandantu Srpske državne straže, i pukovniku Ljudevitu Pogačaru, komandantu srpske granične straže, čije su se jedinice skoncentrisale u Beogradu i okolini, da 5. oktobra krenu za Jagodinu i tamo se stave pod komandu četničkog komandanta generala Miroslava Trifunovića. Tu su, u petak 6. oktobra, ove jedinice preformirane u Srpski udarni korpus (SUK) sastava tri divizije ukupne jačine od oko šest i po hiljada vojnika što je ostalo od 30 hiljada ljudi koliko je brojao njihov ukupni sastav. Za komandanta korpusa postavljen je đeneral Stevan Radovanović, za njegovog pomoćnika đeneral Borivoje Jonić, za načelnika štaba major Danilo Dača Stojanović, a za komandante divizija pukovnici Brana Živković, Dragutin Redić i Ljudevit Pogačar.

Ovaj Srpski udarni korpus sa drugim četničkim jedinicama preko Sandžaka se povukao u Bosnu. A kada, krajem decembra 1944, četnici pod neposrednom komandom Draže Mihailovića nisu uspeali da zauzmu Tuzlu koju su već držali partizani, Draža je za to svalio krivicu na SUK tvrdeći da je to "najneborbenija vojska na svetu". Posle toga SUK se, sa oko pet hiljada vojnika među kojima su bili i četnici koji su samovoljno napustili svoje jedinice, uputio za Doboj odakle se od 10. do 15. januara 1945. vozovima prebacio u Beč. Deo tog ljudstva prekomandovan je u radne bataljone i dodeljen organizaciji TOT, a deo poslat u Slovenačko primorje u sastav Ljotićevog Srpskog dobrovoljačkog korpusa koji je tu stigao iz Srbije, a pred oslobađanje tog kraja - prešao u Italiju i predao se savezničkim trupama.

Dragoslav B. DIMITRIJEVIĆ-BELI

9. MAJ 1945, 00 ČASOVA, 16 MINUTA

POTPISI ZA KRAJ RATA

Redosled događaja koji su željno iščekivani:

- Načelnik Generalštaba Crvene armije A. J. Antonov predložio je da se konačni akt o bezuslovnoj kapitulaciji Nemačke potpiše u Berlinu.
- Predstavnici savezničkih armija - Velike Britanije, SAD i Francuske stigli su 8. maja u predgrađe Berlina Karlshorst.
- Sovjetsku Vrhovnu komandu zastupao je maršal Georgij Žukov, Vrhovnu komandu britanskih snaga - maršal avijacije Artur Teder, oružanih snaga SAD - komandant strategijske avijacije general Karl Spac, francuskih oružanih snaga - armijski general Žan Latr de Tassinji.
- Nemačke oružane snage predstavljali su feldmaršal Vilhelm Kajtel, admiral Frideburg i general-pukovnik avijacije Štumpf.
- Devetog maja 1945. u 00,16 časova nemačka delegacija je potpisala akt o bezuslovnoj kapitulaciji koji je sadržavao šest tačaka. Između ostalog, istaknuto je da će nemačka Vrhovna komanda odmah izdati naređenje svim komandama kopnenih, pomorskih i vazduhoplovnih snaga da trenutno prekinu dejstva, da se potpuno razoružaju predajući neoštećeno oružje lokalnim savezničkim komandama i ostanu na mestima gde su se zatekle. U slučaju da se nemačka Vrhovna komanda ili bilo koje oružane snage pod njenom komandom ne budu pridržavale ove naredbe, savezničke snage će preduzeti potrebne kaznene i druge mere koje budu smatrale potrebnim.
- Po aktu o kapitulaciji nisu postupili: grupa armija "Centar" i "Austrija" (na sovjetsko-nemačkom frontu), što su, ipak, posle velikih gubitaka, učinile 11. maja; nemačke jedinice u Čehoslovačkoj i Austriji, čiji je otpor slomljen 19. maja, kao i nemačka grupa armija "E" na jugoslovenskom ratištu koje su jedinice Jugoslovenske armije od 9. do 15. maja 1945. u potpunosti savladale zarobivši oko 300 hiljada vojnika.
- Nemačka Denicova vlada prestala je da funkcionise 23. maja 1945. kada su saveznici uhapsili nemačke prvake i izveli ih pred Međunarodni sud.
- U Berlinu je 4. juna 1945. potpisana Deklaracija o porazu nemačke i o prenošenju vlasti na četiri države - SSSR, Veliku Britaniju, SAD i Francusku. Na osnovu Krimске konvencije, Nemačka je podeljena na četiri okupacione zone.

(priredila Zorica Tomašević)

IZ DRUGIH DELOVA NEKADAŠNJE ZAJEDNIČKE DRŽAVE**MAKEDONIJA****ŠEZDESETOGODIŠNJI JUBILEJI**

Savez boraca narodnooslobodilačke i antifašističke borbe u Makedoniji 1941-1945, zajedno sa Generalštabom Armije Republike Makedonije, organizovao je više manifestacija kojima je obeležena 60. godišnjica formiranja krupnijih jedinica Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Makedonije (30 brigada, sedam divizija i tri korpusa), održavanja I zasedanja Antifašističkog sabora narodnog oslobođenja Makedonije i oslobođenja Makedonije u II svetskom ratu.

Završna manifestacija - svečani skup održan je u Skopju. Pored velikog broja boraca i građana iz cele Makedonije, bili su prisutni predsednik Saboranja Ljupčo Jordanovski i nekadašnji predsednik Republike Makedonije Kiro Gligorov. Tom prilikom načelnik Generalštaba Armije Makedonije general Đorđi Bojadžiev govorio je o značaju i ulozi makedonskih partizanskih jedinica, izrazio duboko poštovanje prema palim borcima i žrtvama fašističkog terora. U kulturno-umetničkom programu interpretirane su melodije i pesme koje podsećaju na NOB.

Prethodno su slične manifestacije održane u svim mestima gde su formirane makedonske partizanske divizije, brigade i korpusi pri čemu se potvrdilo da i mladi vojnici neguju tradicije NOB-a. Sve to je adekvatno prezentirano i u javnim glasilima.

Savez boraca će posebno obeležiti i 60. godišnjicu pobeđe nad fašizmom i učešće 15. makedonskog korpusa u borbama za probijanje Sremskog fronta i završnim operacijama za konačno oslobađanje Jugoslavije.

PREMINUO RISTO DŽUNOV

Početkom marta u Skopju je preminuo Risto Džunov Backo, istaknuti član i rukovodilac makedonskog Saveza boraca i veliki simpatizer i poštovalac Društva za istinu o antifašističkom NOB-u u Jugoslaviji 1941-1945.

U plejadi boraca što ih je iznedrila Tikvešija, Risti Džunovu pripada posebno mesto. On je jedan od organizatora ustanka u toj oblasti i istaknuti partijski rukovodilac naročito zaslužan za rad partijske tehnike. Početak njegove revolucionarne aktivnosti vezan je za Tikvešiju i Kavadarce, ali i za njegove studentske dane u Beogradu. Član Komunističke partije postao je 1940. godine. Nosilac je partizanske spomenice i drugih visokih odlikovanja.

Posle II svetskog rata, vršio je odgovorne funkcije u Makedoniji i Federaciji. Pored ostalog, bio je savezni ministar za rad i socijalnu politiku i ambasador SFRJ u Švedskoj.

Kao rukovodilac Komisije za međunarodnu saradnju Saveza boraca Makedonije, Risto Džunov je prvi izgradio most između ovog Saveza i Društva za istinu o antifašističkom NOB-u i to još u vreme kada u Savezu nije imao veću podršku, kada su neki još sumnjali u potrebu takvih kontakata. Učestvovao je u nizu aktivnosti Društva uključujući učešće na pojedinim skupovima, kao i propagiranje i širenje publikacija Društva. To je, pored ostalog, stvorilo uslove da "Glas istine" bude informisan i o aktivnostima antifašističkih boraca u Makedoniji te da te informacije prenosi do svojih čitalaca u svim delovima nekadašnje zajedničke države.

J.H.V.

SKOPJE SE NE STIDI ANTIFAŠIZMA

U Skopju, glavnom gradu slobodne Makedonije, na centralnom trgu, prvi put u istoriji, marširala je istinska oslobodilačka vojska, marširali su makedonski vojnici koji su bitku za oslobođenje Skopja doživeli kao zadatak koji se poverava najhrabrijim i najbolji - rekao je prilikom obeležavanja jubilarne godišnjice oslobođenja Skopja gradonačelnik glavnog grada Makedonije Risto Penev.

Penev je, pored ostalog, istakao da nikada ne treba da se ignoriše istorijska činjenica da je partizanskim jedinicama, koje su pre 60. godina svečano defilovale Skopjem, rukovodila Komunistička partija Jugoslavije sa Josipom Brozom Titom na čelu. Ovo pitanje ne treba, međutim, da se ideologizira. To je nepobitna istina kao što je nesporno i to da u borbi protiv fašizma i za konačno oslobođenje članstvo u Komunističkoj partiji nije bilo presudno. U njoj su masovno učestvovali građani iz svih društvenih slojeva.

Svako ignorisanje tih činjenica tretira se i biće ubuduće tretirano kao velika uvreda makedonskog naroda i svih onih koji su učestvovali u borbi za izgradnju makedonske države. Makedonija i, posebno, Skopje još više su ponosni što su toj borbi svoj doprinos dali i pripadnici drugih nacionalnosti, rekao je gradonačelnik Skopja i zaključio da Makedonija i njen glavni grad mogu da egzistiraju na temelju istorijskog i savremenog evropskog i evroatlanskog antifašizma.

BOSNA I HERCEGOVINA**KAKO DA SE OBNOVI MUZEJ AVNOJ-A U JAJCU**

U skladu sa stavovima i opredeljenjima Glavnog odbora SUBNOAR-a Bosne i Hercegovine o negovanju tradicija i čuvanju spomen-obeležja NOR-a 1941-1945, u Jajcu je, pod pokroviteljstvom načelnika opštine Branka Cavar, održana prva sednica Inicijativnog odbora za obnovu zgrade i postavke Muzeja II zasedanja AVNOJ-a.

Pozivu da prisustvuju ovoj sednici i učestvuju u njenom radu odazvali su se predstavnici boračkih organizacija Hrvatske i Crne Gore. Boračke organizacije Slovenije i Makedonije su opravdavale odsustvo svojih predstavnika, a SUBNOR Srbije ni na koji način nije reagovao na upućeni poziv.

SUBNOAR Bosne i Hercegovine na prvom sastanku Inicijativnog odbora predstavljali su predsednik Jure Galić i član Glavnog odbora Mihailo Đonović. Takođe su bile zastupljene i boračke organizacije Republike Srpske, Distrikta Brčko, Kantonalnog odbora boraca Travnik i opština Mrkonjić-Grad, Jajce, Donji Vakuf i Bugojno.

Predsednik Inicijativnog odbora dr Enes Milak upoznao je prisutne sa dosadašnjim naporima da se od daljeg propadanja zaštiti oštećena zgrada Muzeja, istakao potrebu njene popravke i rekonstrukcije muzejske postavke. Pored opštine Jajce, do sada je i Vlada Federacije odobrila sredstva za izradu dokumentacije i sanaciju zgrade Muzeja.

Svi učesnici su podržali pokrenutu inicijativu ističući višestruki značaj ovog i sličnih objekata koji svedoče o nedavnoj zajedničkoj i slavnoj prošlosti naroda sa prostora nekadašnje zajedničke države. No, materijalne mogućnosti su ograničavajući činilac. S jedne strane, Bosna i Hercegovina je suočena sa izuzetnim materijalnim teškoćama, a sa druge, na njenom prostoru su veoma brojni spomenici koje bi trebalo obnoviti posle razaranja u poslednjem ratu. Brojnost spomenika NOB-a zasniva se na činjenici da su glavne partizanske jedinice tokom II svetskog rata najduže boravile upravo na teritoriji Bosne i Hercegovine pa je otuda i veliki broj spomenika koji na to podsećaju a mnogi su oštećeni ili čak uništeni u ratu 1992-1995.

Predstavnica Saveza antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske prof. Nataša Mateušić je ukazala na iskustva Hrvatske i pritom navela šta se radi na obnovi muzejskih zbirki u Topuskom, Otočcu i na Visu. Tražena je i pomoć organa Evropske Unije.

SUBNOAR Bosne i Hercegovine je informaciju o inicijativi da se obnovi Muzej II zasedanja AVNOJ-a u Jajcu predočio Uniji veterana II svetskog rata a postoje predlozi da se obrati i organima i asocijacijama zemalja učesnica antihitlerovske koalicije.

SPOMENICI I POLITIKA

Od preko šezdeset bista narodnih heroja, poznatih pisaca, slikara i drugih umetnika, koje su pre rata bile postavljene u Sarajevu, na svoje mesto vraćeno je samo osam. Na Trgu oslobođenja ponovo su biste Meše Selimovića, Ive Andrića, Maka

Dizdara, Skendera Kulenovića, Branka Čopića, Isaka Samokovlije i Rodoljuba Čolakovića. Novi vlasnik zgrade "Svjetlost" nije dozvolio postavljanje biste Veselina Masleše.

Pomenute biste vratile su nevladine organizacije ne tražeći dozvolu jer, kako se ističe u sarajevskom Centru za savremenu umjetnost, nisu ni znali od koga da je traže: od državnog, preko entitetskog, kantonalnog, do opštinskog nivoa - svi tvrde da to nije njihova nadležnost.

Biste narodnih heroja, koje su se najčešće nalazile u školskim dvorištima ili aulama, nisu vraćene. Pretpostavlja se da je, zajedno sa onim ponovo postavljenim, tek desetak ostalo neoštećeno. Što je još gore, za većinu se i ne zna gde su završile.

Aneksom 8. Dejtonskog mirovnog sporazuma regulisano je da je državna Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika jedina institucija koja brine o spomenicima na teritoriji BiH. Komisija, međutim, ne odlučuje po sopstvenoj inicijativi, već na osnovu predloga ili, kako to stoji u zakonu, peticija koje dobije od pravnih ili fizičkih lica. Ni za jedan od sarajevskih spomenika komisija nije dobila zahtev za zaštitu. Na pomenutu odredbu Dejtonskog sporazuma nije se pozvala nijedna organizacija u Sarajevu koja se, makar deklarativno, zalaže za vraćanje bista na mesta gde su nekada stajale. Ali, javio se Četnicki ravnogorski pokret kad se postavilo pitanje uklanjanja statue Draže Mihajlovića - poslali su peticiju da bi iskoristili institut automatske zaštite u narednoj godini dana.

Razlog nevratanja spomenika nisu, međutim, samo kaos i nemar institucija, već prvenstveno politički razlozi o kojima se javno ne govori.

ČETNICI BI DA SLAVE POBEDU NAD FAŠIZMOM

Ravnogorski pokret otadžbine srpske iz Brčkog službeno je zatražio od Predsedništva Bosne i Hercegovine da bude uvršten u organizacioni odbor za obeležavanje šezdesete godišnjice pobeđe nad fašizmom u BiH.

Predsednik pomenutog pokreta Dušan Sladojević to obrazlaže već mnogo puta ponovljenom a faktografski neutemeljenom pričom da su "prve antifašističke jedinice u porobljenoj Evropi činili pripadnici Jugoslovenske kraljevske vojske u otadžbini pod vođstvom đenerala Draže Mihailovića", te da je "komunistička istina o ulozi Ravnogorskog pokreta razgolićena".

Pismo koje je sa tim zahtevom upućeno članovima Predsjedništva BiH propraćeno je pozdravom "s vjerom u Boga, za kralja i otadžbinu". Ravnogorci su spremni da učestvuju u obeležavanju godišnjice pobe-

de nad fašizmom u BiH bez obzira na to što će se u organizacionom odboru tradicionalno naći i nekadašnji partizani, pripadnici narodnooslobodilačkog pokreta. Sladojević to obrazlaže željom da ravnogorci svoje, kako ističe, "harvardske činjenice suoče sa komunistima koji su do sada pisali istoriju".

ANTIFAŠISTI I JUBILEJI

"Obilježavaju se jubileji s kraja II svjetskog rata i pobjede nad tadašnjim fašizmom, a bar jedan od njegovih lokalnih izdanaka rehabilituje se - što zvanično, što nezvanično" - piše Hamza Bakšić u sarajevskom "Oslobođenju" nalažeći u tome povod za još jedno otvaranje rasprave o fašizmu i antifašizmu. Pri tome, pored ostalog, ističe:

- Rehabilitacija četništva u Srbiji je rehabilitacija programa Velike Srbije i etničkog čišćenja prostora Bosne i Hercegovine, posebno njenih istočnih dijelova, u dva rata. Draža Mihailović je bio ambiciozan: pokušao je da nadmudri i Berlin i Rim i London i Srbe. Ponovimo poznato: Hitler i Musolini nisu došli ovdje da diskutuju, dijele knjige i bave se propagandom. Oni su udarili na Jugoslaviju ognjem i mačem, i svaki ozbiljan antifašizam da se izmjeriti brojem ispaljenih metaka. Ne treba negirati ni političko djelovanje, pa čak ni salonski antifašizam, ali njegovi su dometi omeđeni činjenicama rata. Antifašizam, dakle, to je: "Konjuh stenje, ruši se kamenje; mrtvoga drugara, husinjskog rudara, sahranjuje četa partizana".

- Istorija je ostavila pisane tragove. Izabraćemo dio onih koji govore o saradnji dva fašistička pokreta - primjer dogovora ustaša i četnika na prostoru Bosne i Hercegovine. Sve, naravno, pod budnim okom njemačkih i italijanskih fašista, koji su određivali pravila igre. U italijanskoj okupacionoj zoni general Roata je '42. i '43. godine dao četnicima 30 hiljada pušaka, 500 mitraljeza, 250 hiljada ručnih bombi, sedam miliona metaka. Sve, valjda, s ciljem učešća u antifašističkoj borbi. U italijanskoj Dobrovoljačkoj antikomunističkoj miliciji, u koju su uključeni četnički odredi, februara 1943. bilo je 20.500 pravoslavaca, 830 katolika i 780 muslimana. General Roata ovako je, u izvještaju višoj komandi, definisao svoju politiku: "Poduprijeti četnike u dovoljnoj mjeri da se bore protiv komunističke širine akcije; zahtijevati i osigurati da se četnici ne bore protiv hrvatskih snaga i vlasti; dopustiti im da protiv komunističke operiraju na svoj račun, tako da pokolju jedni druge"

- Primjer četničkog "antifašizma" je i sporazum koji su Ozrenski i Trebavski

četnički odred - tu je negdje sudjelovao i Paravac senior - sklopili maja 1942. sa ustaškim vlastima. Oni su izrazili svoju lojalnost NDH i Poglavniku: "Tako dugo dok postoji opasnost od naoružanih partizanskih bandi, četničke će formacije dobrovoljno surađivati s hrvatskim oružanim snagama u borbi i uništavanju partizana i u tim će operacijama biti pod glavnom komandom hrvatskih oružanih snaga." Četnicima ranjenim u ovim operacijama osigurana je njega u bolnicama NDH, a udovice i siročad poginulih dobili su pomoć kakvu i porodice poginulih vojnika NDH. Ovakvih dokumenata ima za citiranje - odavde do zadnje strane "Oslobođenja".

- Sa Dobroslavom Paravcem i četništvom stvari su poprilično jasne, bar onima koji se ne boje da stvari budu jasne. Na mjesto na kojem je sada, SDS su dovela četništva zemalja nekadašnje antifašističke koalicije - da ona nisu tolerisala reinkarnaciju fašizma, do nje ne bi ni došlo. Zašto Paravac ne bi išao u Moskvu i kakvo je to svetogrđe, kad je Moskva zdužno pomagala Radovana Karadžića sa svim što se podrazumijeva?

- Bojim se, međutim, da će biti problema ako se počne tražiti ozbiljno i dosljedno antifašističko opredjeljenje i u druge dvije vladajuće stranke. Iz vrhova SDA u nekoliko navrata, mahom u borbi za tradicionalno partizanske glasove, dolazili su komplimenti narodnooslobodilačkom pokretu. Oni nisu bili propraćeni osudom Bošnjaka što su sudjelovali u ustaškom pokretu, niti bošnjačkih političara koji su sjedili Paveliću uz koljeno. O Handžar-diviziji i njenoj pobuni u Francuskoj skovan je mit koji treba da baci u zasjenak činjenicu da je to bila SS-divizija. Elitna divizija Rajha.

- Što se tiče ovdašnjeg HDZ, on zaostaje za zagrebačkim u manifestiranju antifašizma: nije se otvoreno izjasnio o periodu kad je Bosna i Hercegovina bila pod okupacijom Njemačke, Italije i Nezavisne Države Hrvatske. Nema spomenika vezanog za NOR da je ostao na prostorima Herceg-Bosne, nema osude takvog ponašanja, a nema naivčine koji će povjerovati da će, recimo, na Maklenu biti obnovljeno ono što je srušeno.

Paravcu, ipak, javnost duguje priznanje za iskrenost: rekao je šta misli. Time je ušao u prostor dijaloga. Za početak, nije loše: aktivirao je usnule antifašiste.

HRVATSKA

ZAHTEV BORACA SABORU HRVATSKE

Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske (SABA) uputio je zvaničan zahtev da Hrvatski sabor pokrene raspravu o mestu i ulozi

IZ DRUGIH DELOVA NEKADAŠNJE ZAJEDNIČKE DRŽAVE

antifašističke borbe naroda Hrvatske i pravima njenih učesnika i da na osnovu nje usvoji Deklaraciju o antifašističkoj borbi i njenim tekovinama kao principu na kome je utemeljena Republika Hrvatska.

U tom zahtevu se ističe da je u Ustavu Hrvatska iskazala svoje antifašističko utemeljenje ali da u političkoj praksi od 1990. pa do danas hrvatske vlasti nisu bile dosledne u poštovanju tog načela. Ova tvrdnja potkrepljuje se nizom konkretnih primera:

- U nekim udžbenicima istorije izvršeno je temeljno falsifikovanje novije prošlosti, rehabilitovan je režim NDH kao i kolaboracija sa okupatorom; iz biblioteka je izbačena literatura vezana za NOB i radnički pokret;

- Preimenovano je na hiljade ulica čija su imena vezana za NOB ili radnički pokret da bi se u nekim slučajevima obeležile čak imenima ratnih zločinaca i kvislinga;

- Srušeno je, devastirano ili uništeno preko tri hiljade spomenika i spomen-obeležja antifašističke borbe širom Hrvatske;

- Izvršene su restrikcije sve do ukidanja na zakonu stečenih prava boraca i invalida NOB-a pri čemu su ih dobili pripadnici nikad postojeće "Hrvatske domovinske vojske", a po Zakonu o političkim zatvorenicima i - ustaše;

- Organizacije SABA Republike Hrvatske neravnopravno se tretiraju u sistemu finansiranja u odnosu na organizacije proistekle iz domovinskog rata 1991-1995.

Zahteva se da pomenutom deklaracijom Sabor, pored ostalog:

- obaveže Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta da u školske udžbenike ugradi istinu o II svetskom ratu i NOB;

- obezbedi da se spomenička baština tretira kao opšte kulturno dobro;

- preduzme mere da se učesnici i ratni invalidi NOR-a 1941-1945. zakonski izjednače sa učesnicima i ratnim invalidima domovinskog rata, a vojni penzioneri JNA sa penzionerima Hrvatske vojske;

- Savezu antifašističkih boraca i antifašista kao društvenoj organizaciji obezbedi isti tretman kao udruženjima proisteklim iz domovinskog rata, te da mu se vrati ili nadoknadi oduzeta imovina SUBNOR-a Hrvatske;

- da državna vlast bude nosilac obeležavanja najznačajnijih antifašističkih praznika i da pokrene postupak za obeštećenje hrvatskih građana koje su italijanske vlasti hapsile, slale u logore ili progonstvo od 1941. do 1943.

Tim povodom predsednik SABA Krešimir Piškulić naglasio je da je ovim predlogom omogućeno da i pozicija i opozicija zauzmu svoj civilizacijski stav te da više nema prostora za manipulacije s antifašizmom

za spoljopolitičke ciljeve.

CENTRALNA PROSLAVA - 7. MAJA

Centralnu proslavu 60. godišnjice pobe-
de nad silama nacifašizma Savez antifa-
šističkih boraca i antifašista Hrvatske orga-
nizovaće 7. maja u dvorani "Vatroslav Li-
sinski" u Zagrebu.

Tri dana ranije, povodom 25. godišnjice
smrti Josipa Broza Tita, vrhovnog koman-
danta Narodnooslobodilačke vojske, odr-
žaće se komemorativni skup u Kumrovcu
kod obnovljenog spomenika ispred Titove
rodne kuće.

Pokrovitelj ove centralne proslave 60.
godišnjice pobe-
de nad nacifašizmom u II
svetskom ratu biće predsednik Republike
Hrvatske Stjepan Mesić, a suorganizator
Grad Zagreb. Tim povodom biće organi-
zovane izložbe a u saradnji sa Hrvatskom
akademijom znanosti i umjetnosti i naučni
skup o završetku II svetskog rata i borbi za
mir. Kako je rečeno na sednici Predse-
dništva SABA, cilj ovog skupa je da se
naučno utvrdi uloga antifašističke Hrvat-
ske i značaj odluka ZAVNOH-a u stvaran-
ju hrvatske državnosti a biće naučno raz-
matrana i istina o Blajburgu.

REAGOVANJA POVODOM FILMA "SRCE U BUNARU"

Predsednici boračkih organizacija Slo-
venije i Hrvatske Janez Stanovnik i Kre-
šimir Piškulić potpisali su u Zagrebu zajed-
ničku izjavu povodom italijanskog filma
"Srce u bunaru". Ta uzjava glasi:

"Mi učesnici narodnooslobodilačke borbe
Hrvatske i Slovenije zajednički osuđujemo
revanšističku kampanju koja se u Italiji pro-
vodi pod geslom takozvanog Dana žalosnih
uspomena na kraju II svetskog rata.

Konstatiramo da se radi o važnoj i plani-
ranoj akciji prekrajanja povijesti radi pri-
krivanja zločinačkog karaktera fašizma u
Italiji. U Italiji je to primljeno s neprikriven-
om željom za reviziju Pariškog mirovnog
ugovora, koji predstavlja jedan od temelja
poslijeratnog demokratskog uređenja
Europe kao i međusobnih odnosa novo-
nastalih država Hrvatske i Slovenije sa
zapadnim susjedima.

Prikazivanje filma "Srce u bunaru" poli-
tički je štetno, a povijesno nekorektno.
Medijska scenografija poslužila je zas-
trašujućem cilju, širenju nacionalne netr-
peljivosti i mržnje, te istovremene krimi-
nalizacije hrvatskog i slovenskog naroda
kao cjeline, ali i talijanskog antifašističkog
pokreta.

I hrvatski i slovenački narod i te kako se
sjećaju talijanskog fašističkog terora i bro-
jnih žrtava. Umjesto manipulacije žrtvama
predlažemo argumentovanu raspravu o
istinitim činjenicama iz II svetskog rata i
poraća.

Antifašistički borci ističu da u hrvatskoj i
slovenskoj javnosti nisu usamljeni u
suprotstavljanju takvim političkim stavovi-
ma trenutne vlasti u Italiji. Tražimo od
predstavnika i izvršnih organa vlasti svo-
jih država odlučnije reagiranje i osudu fal-
sificiranja povijesnih istina o uzrocima,
toku i završetku II svetskog rata, iskon-
struiranim optužbama i njihovim revanši-
stičkim zahtjevima.

Bilo kakvo popuštanje o ocjeni tih do-
gađaja bilo bi protivno legitimnim interes-
ima naših samostalnih država i u protur-
ječju s načelima međunarodnih odnosa u
udruženoj Europi.

Borci Hrvatske i Slovenije pozivaju vlasti
Hrvatske i Slovenije da se zajednički su-
protstave talijanskom iredentizmu, kao i
pokušajima antagoniziranja Hrvatske i
Slovenije stvarnom cilju talijanske iredente."

Ovim povodom posebno su oštro rea-
govale boračke organizacije u Rijeci, Puli i
širem Istre, kao i istarski župan Ivan Ja-
kovčič.

TITO OPET PRED SVOJOM KUĆOM

Posle divljačkog rušenja podmetnutim
eksplozivom, najpoznatiji Titov spomenik -
skulptura Antuna Augustinčića - obnovlje-
na je u umetničkoj livnici Likovne akade-
mije u Zagrebu prema gipsanom modelu
iz Augustinčićeve galerije.

Bronzani Tito tako će opet stajati u
dvorištu svoje rodne kuće u Kumrovcu.

KRAĐA UBIJENOG SPOMENIKA

U Dubrovniku su iz prostorijske Udruge
antifašističkih boraca i antifašista nepoz-
nati provalnici odneli glavu spomenika
"Borac na straži", delo poznatog vajara
Frana Kršinića. Ovo se desilo gotovo isto-
vremeno kada su takođe i dalje nepoznati
počinitelji minirali Titov spomenik ispred
njegove rodne kuće u Kumrovcu.

Skulptura Frane Kršinića stajala je od
1954. godine na Trgu oružja u delu Du-
brovnika poznatom pod imenom Ploče da
bi je "nepoznati počinitelji" miniranjem
razbili 1995. godine. Delovi spomenika su
godinama ležali razbacani po Dubrovni-
ku, jedan deo

skulpture privremeno je smešten u
Umjetničku galeriju a borčeva glava je do
nedavne krađe čuvana u prostorijama
Udruge boraca.

"Borac na straži" je, inače, na spisku
zaštićenih kulturnih dobara a kakav je
nivo zaštite - više je nego uočljivo.

SLOVENIJA

ISTEKLO VREME "POLITICI MRTVIH"

Vladimir Kavčič, odgovorni urednik
ljubljanske "Slobodne misli" - revije za

socijalna, ekonomska, politička, istorijska i kulturna pitanja - u komentatorskom tekstu, doduše u upitnom obliku, konstatuje da je "politički mrtvih" u Sloveniji, po svemu sudeći, istekao vek.

Kavčič podseća da je više od decenije slovenačka desnica skupljala političke poene podsećajući na razne načine na "prećutkivane žrtve" krajem II svetskog rata. Vrlo glasno se zahtevalo da država, barem na simboličan način, tim žrtvama prizna opšte ljudsko pravo na ime i grob. Postavljanjem zajedničkog spomenika te žrtve bi se javno priznale i ožalile i to bi, isticali su desničari, bilo sastavni deo procesa pomirenja.

Razume se da je slovenačka desnica pritom galantno opraštala greh kolaboracije tumačeći da iza službe okupatoru nije stajala namera istinite saradnje u ostvarivanju okupatorskih fašističkih i nacističkih ciljeva. Kavčič sa pravom tvrdi da se ovakva velikodušnost prema kolaboraciji i kvislinštvu nije dogodila nigde u Evropi, pri čemu očigledno nije želeo da se upušta u ocenjivanje zbivanja u ostalim delovima nekadašnje Jugoslavije gde su kolaboranti i kvislinzi u poslednjih petnaestak godina takođe postali visoko kotirani i uvažavani.

Tom opravdavanju kolaboracije sa okupatorom za vreme II svetskog rata pridružila se i slovenačka katolička crkva tumačeći da su pomenute žrtve nastale zbog toga što su branile veru. U oba slučaja, motivi su jasni: stranke desnice su preko mrtvih nastojale da uvećaju svoj glasački konto, a crkva da ojača svoju poziciju u društvu. Cilj je političkim i verskim činocima bio isti a i metod: pred glasače i vernike istupali su sa gromkim tezama kako velike nepravde treba ispraviti pri čemu su bez relevantnih istorijskih dokaza paušalno i generalno nastojali da diskredituju - antifašističku borbu za vreme II svetskog rata i socijalni preobražaj Slovenije za vreme socijalizma.

Slovenačka država, odnosno vladajuće koalicije, tako nisu umele da se odupru ili su procenjivale da bi u slučaju suprotstavljanja "čar pojeo vajdu" pa su "kao i u više javnih stvari protivnička polazišta amortizovala tako što su ih uključivala u svoj program". Tek, u predizbornim vremenima javno su otvorena dva glavna kompleksa posvećena posleratnim žrtvama - u Rogu i na Teharjama. Pritom je predsednik Republike Slovenije Janez Drnovšek izjavio da to ima "širi društveni i državni značaj" i da to nije bila samo predizborna akcija. U to vreme je, otkrivanjem dva spomenika, proslavljena i stota godišnjica Kocbekovog rođenja, takođe sa intonacijom da se ispravlja ranije učinjena "istorijska ktrivda".

I, šta se desilo? Iako je o tome tako strasno na sva zvona udarala više od deset godina, desnica je pokazala da joj baš i

nije stalo ni do "prećutkivanih žrtava", ni do simboličnog opoziva "krivdi", pa čak ni do velikog pesnika. Predstavnici desničarskih stranaka, uključujući i Novi slovenski savez - udruženje bivših domobrana i njihovih potomaka, nisu se pojavili na otvaranju spomen-parka Teharje, a bojkovali su i državnu proslavu stote godišnjice Kocbekovog rođenja i otkrivanje spomenika tim povodom.

U tom trenutku, naime, desnica je već shvatila da može da pobedi na izborima i bez mrtvih pa su joj oni odjednom postali neinteresantni. "Prećutkivane žrtve" su, izgleda, odslužile politički, konstatuje odgovorni urednik "Slobodne misli" i dodaje: "Da li slovenačka politika zaista ulazi u razdoblje u kome će biti okrenuta budućnosti - videće se uskoro".

O ČEMU ČUTE ITALIJANI

"Niko nije ubijen zbog toga što je bio Italijan. Godine 1943. bilo je u italijanskoj vojsci kod nas preko 50 hiljada vojnika. Sve smo razoružali i poslali kućama. Još i danas nam desnica prigovara što smo pustili generala Marija Robotija da ode u Italiju i postane komandant Rapala. Italijane smo pustili kućama jer je tako bilo zapisano u sporazumu generala Badolja i savezničke vojske. I mi smo bili saveznička vojska!"

Ovo je istakao predsednik Saveza boraca Slovenije Janez Stanovnik u Borštu, izrazito partizanskom selu iznad Kopra na svečanosti povodom 60. godišnjice napada na komandu Kopra kada je šest partizana devet sati zadržavalo 500 neprijateljskih vojnika. Ovom herojstvu odao je počast i komandant nemačkog napada na bunker koji su partizani branili.

Tom prilikom Stanovnik je upozorio na italijansko plansko i sistematsko zaboravljanje jednog dela istorije, pri čemu se pišu sasvim iskrivljene fantazijske priče. U tom kontekstu je rekao i:

o Posle I svetskog rata, Italijani su, kao nagradu za prilaz saveznicima, dobili trećinu slovenačkih zemalja, a 1941. su okupirali skoro celu drugu trećinu. U toku okupacije su na slovenačkom tlu ubili osam hiljada ljudi, 32.200 postali u koncentracione logore, deset hiljada u zatvore...Sve su to lepo zaboravili kao i ono da je generalima u Gorici 31. jula 1942. Musolini rekao: "Ta zemlja (Slovenija) tako se izrodila da se može pokoriti samo ognjem i mačem. Učinimo to poput Julija Cezara u Galiji: muškarce ćemo pobiti, sela popaliti, žene i decu razagnati po celom svetu." Je li to genocidna izjava ili ne?"

o Istoričar Tone Ferenc je iz italijanskih vojnih arhiva skupio četiri debele knjige dokumenata o njihovim zločinima na našem tlu. To su dokumenti koje nismo mi

pisali, već njihovi generali i komandanti. U jednom izveštaju Roboti je dopisao: "Premalo se ubija!" O tome sada ni reći, a pušta se namrna laž o 360 hiljada izgnanih. Slovenci su za svakog Italijana koji je iz slovenačke Istre, Brkina i drugih primorskih sela otišao za Italiju zapisali ime i odakle je. Od 1943. do 1957. otišlo ih je 27.810. Niko ih nije izgnao.

Povodom priče o fojbama (što je, inače, tema italijanskog filma "Srce u bunaru") u kojima je, navodno, pobijeno na desetine hiljada Italijana, Stanovnik je naveo rezultate istraživanja Instituta narodnog oslobođenja u Videmu koji je, imenom i prezimenom, na osnovu matičnih knjiga ustanovio ko nedostaje. Došli su do broja od 1.100 pa najviše do 1.600 među kojima su poginuli i oni za koje se pretpostavlja da su stradali u fojbama. A samo u Milanu i Torinu italijanski partizani su ubili 20 hiljada italijanskih fašista ali o tome ni pomena!

"PODMLAĐENI" PARTIZANI

Na spomen-susretu u Beloj krajini, prilikom 60. godišnjice smrti partizanskog komandanta Staneta, kao i na ovogodišnjoj tradicionalnoj svečanosti u Dražgošama, učesnici su sa oduševljenjem pozdravili "podmlađenu" partizansku jedinicu.

Svi su postavljali pitanje ko su ti momci i devojke koji po svemu liče na nekadašnje partizane.

Objašnjenje daje "komandant" partizanske jedinice "Triglav" Aleš Čarman. Skupljajući američke vojne uniforme i oružje, zaključio je da bi bilo lepo imati i uniforme slovenačkih partizana. Ostvarujući sa prijateljima ovu zamisao, došao je i na ideju da formira grupu koja bi, u partizanskim uniformama, učestvovala u manifestacijama Saveza boraca. "Tako je, kaže Aleš, nastala partizanska jedinica Triglav". Motiv su nam bili nekadašnji partizani, prvenstveno naši očevi i dedovi...

Član ove jedinice može da postane svako ko obezbedi uniformu i ostale oznake boraca NOB-a. Ne gleda se na političku pripadnost ali se ističe da pripadnik jedinice "partizansku uniformu mora da nosi sa ponosom". Većina "novih partizana" u članstvu je Saveza boraca Slovenije. Ovi mladi "borci" su iz Medvoda, Kamnika, Ljubljane, Celja, Logatca... Trenutna je preokupacija da se u jedinici poveća broj devojaka kako bi se i u tom pogledu izjednačila sa izvornim partizanskim jedinicama.

"Komandant" Aleš takođe ističe da je glavni cilj jedinice - negovanje tradicija NOB-a, da žele da učestvuju na proslavi 60. godišnjice pobeđe nad nacifašizmom u Ljubljani i da bi sa zadovoljstvom prihvatili da se širom Slovenije formiraju slične jedinice.

PROMOCIJA KNJIGE OSKARA DANONA "RITMOVI NEMIRA"

KAKO TO RADE ANTIFAŠISTI

Jučer je bio blagdan u Sarajevu. Jučer je u Sarajevu promovirana knjiga "Ritmovi nemira", koju je uz malu pomoć Svetlane Hribar, novinarkе riječkog "Novog lista", skladao jedan od najznačajnijih glazbenih stvaralaca koji su živjeli na teritoriji ex-Jugoslavije.

Rođeni Sarajlija, Oskar Danon je sinoćnjom promocijom u Narodnom pozorištu Sarajeva, a u dvorani koja je odisala antifašizmom, uputio možda jednu od najsnažnijih poruka humanističkog smisla življenja, u vremenu u kojem opstajemo...

Kažem: opstajemo! Jer, privid je ovo od života, dok god ovom zemljom - Bosnom i Hercegovinom - vladaju nacionalisti, nacional-šovinisti i u mnogo slučajeva političke spodobе čiji se pokvareni um oslanja na fašističke teorije življenja.

Imali smo, stoga, ovo večе u Narodnom pozorištu Sarajeva jedan mali vremenski otok, jedan mali prostorni otok u kojem su obitavali sve sami antifašisti, koji su došli da zajedno sa kompozitorom i dirigentom

Oskar Danon rođen je 1913. u Sarajevu gde je do 1941. bio dirigent Narodnog pozorišta i filharmonije. Učesnik je NOB-a od 1941, a posle rata direktor je i dirigent Beogradske opere. Kao operski i simfonijski dirigent nastupa u više evropskih zemalja i u SAD. Komponuje horske kompozicije, masovne pesme, orkestralna, kamerna i klavirska dela, scensku muziku, solo-pesme, balet. Iz njegovog ciklusa "Pesme borbe i pobede" posebno je impresivan hor "Kozara", komponovan još u toku NOB-a. Pojedine njegove masovne pesme postale su narodna svojina: "Ide Tito preko Romanije", "Steg partije", "Uz maršala Tita", "Pesma Prve proleterske brigade", "Lička balada"...

Oskarom Danonom, u godini 60. obljetnice antifašizma, podijele radost izlaska Danonove knjige.

I sam sam bio u toj dvorani.

Vidio sam i osjetio sa kakvom ljudskom strašću i dostojanstvom je maestro Danon odgovorio na moj javno mu upućen pozdrav: Smrt fašizmu!

U toj oazi antifašističkog angažmana i ljudskog dostojanstva, u kojoj sam imao priliku živjeti skoro jedan sat, osjećao sam se ponovo istinskim čovjekom, građaninom Svijeta, osjećao sam se onako kako sam se uvijek osjećao kada sam odlazio u Rijeku, grad u kojem nikada nacionalisti neće moći razviti barjake svoje Crne internacionale. A upravo iz tog grada došla je novinarka Svetlana Hribar, koja je, i te kako zaslužna za ovaj događaj.

Danon mi se te noći, usprkos poodmaklim godinama, učinio jednom od slamčica za koju se mogu uhvatiti u ovom nepoštenom,

nacionalizmu okrenutom svijetu. Njegovo razborito rasuđivanje o tome kako nas u svijetu cijene po antifašizmu, a mi ovdje vodimo drugačiju politiku, vaspitavamo drugačije mlade ljude i postavljamo temelje jedne zemlje u kojoj ni narodi ni građani neće biti zadovoljni, jer neće svi imati jednaka prava..., pokazalo je kako jedan svjetski intelektualac, apsolutno svjestan kuda sve ovo vodi, blago savjetuje: "Ne idite putovima koji nemaju ništa s humanizmom i ljudskošću..."

Danon je te noći postao metaforom jednog stanja koje ne postoji, jedne stvarnosti koja je odavno protjerana sa ovih prostora, bosanskohercegovačkih.

Ljudi poput Danona, osnivača najavangardnije grupe Collegium Artisticum, prvog sintetskog teatra kod nas, više ne hode našim ulicama. Ulicama njegovog rodnog Sarajeva koje je i te noći toliko volio, danas hodaju tek nositelji nacionalnih iskaznica: Srbi, Hrvati, Bošnjaci i razlikuju se uglavnom po onom o čemu pričaju i čemu se dive u svojim suženim nacionalističkim optikama...

Možda će netko kazati: "Pa, nije baš tako, ima bar trunca i drugačijeg mišljenja među građanima Sarajeva..."

E, ja kažem: "Nije tako!" Jer, da jeste ne bi se dani u Sarajevu raspredalo o jednonacionalnom Gradskom vijeću, ne bi pri pomenu multinacionalnosti mnogi vlastodršci jednostrano okretali glavu od onih koji se usude kazati takvu riječ...

U tom i takvom ozračju sakupilo se nešto više od 300 prijatelja umjetnika i antifašista da pozdrave čovjeka kome se klanja Svijet, dirigenta svjetske reputacije, ali ponad svega antifašiste paroxelans.

Onaj tko nije spoznao mračnu stranu, jad i kal nacional-fašizma možda će ovu kolumnu gledati kao poklonjenje jednog stvaraoca drugom stvaraocu, jednog antifašiste drugom antifašisti, jednog zaljubljenika u metaforu čovjekoljublje od strane sabrata mu po istoj logici...

Ali, ne radi se o tome, niti to ima ikakvog smisla...

Ovdje se prevashodno radi o užasavajućoj kolici nepodnošljive lakoće fašizacije koja nas, danas, sve nagrizala...

Oskar Danon, uspravno, ali skromno upućuje sa ove promocije signal da antifašistička istina skromno i enklavno stanuje još ponegdje na teritoriji Balkana.

Umjetnik svjetske reputacije upućuje knjigom "Ritmovi nemira" poziv da dobroano razmislimo kuda bi mogli otići naši nesretni životi, ako ih i dalje budu unesrećivali banditi nacionalne provinijencije...

Nisam u dvorani Narodnog pozorišta u Sarajevu tu noć vidio nijednog vođu nacionalne stranke, nijednog člana državnog, ni

entitetskog predsjedništva, ali sam vidio anti-fašistu Juru Galića, književnika i partizana...

Pa takvih još 350.

Nije se popunila dvorana Narodnog pozorišta u Sarajevu, jer oni drugi imali su prečeg posla. Da razgrađuju državu Bosnu i Hercegovinu.

Oskar Danon u poznim godištim ima snage i dalje da je gradi.

Nemam poruke za kraj ovog teksta doli samo jednog poziva: fašizam je u nadiranju, antifašisti okupite se!

(Kolumna Gradimira GOJERA u banjalučkim "Nezavisnim novinama")

REKLI SU, NAPISALI SU...

DR DEJAN ĐOKIĆ, predavač na srpskim i hrvatskim studijama Univerziteta u Notinguemu

NAPRED - U PROŠLOST

"Bojim se da veliki broj Srba sledi jednu ideologiju koja se, možda, može nazvati 'povratak u prošlost' - predkomunističku, pre-jugoslavensku prošlost. Pravi istoričari trebalo bi da se bore protiv ovakvog načina razmišljanja i da objašnjavaju da istoričari moraju da budu iznad ideologije..."

DR IVO BANAC, profesor američkog univerziteta JEJL i poslanik u Hrvatskom saboru

ODBACITI ZLOČINAČKE IDEOLOGIJE

"Zla prošlost se ne može mijenjati, ali se može relativizirati. Ako se sa zločinima ne želite suočiti, najbolje ih je pretvoriti u neizbježne posljedice obrane. Tako smo od ustaških apologeta doznali da je Jasenovac bio kulturna ustanova gdje su kažnjenički orkestri svirali Tijardovićeve operete. Ako je 'ekscesa' i bilo, treba ih kontekstualizirati. Ili ih podrediti historografskoj kazuistici. Kao da je zaklanim Muslimanima uz Drinu bilo važno da li je Mihailović fašist, kolaborant, ili tek neshvaćeni kontrarevolucionar..."

...Mnogima se neće svidjeti ali bolji odnosi između Hrvatske i SCG prije će ovisiti o našoj spremnosti - pojedinačno i kolektivno - da prestanemo s uljepšavanjem prošlosti i primimo se posla odbacivanja zločinačkih ideologija, u prvom redu nacionalizma, kao i zločinačke politike stvaranja etničko čistih država. Jer lako je za svoje nedostatke tražiti krivce u drugima, uključujući i međunarodnu zajednicu koja nas, eto, sili da pronademo i uhapsimo naše bestraga iščezle rodoljubive ratnike, a mnogo teže priznati da živimo logične posljedice propalih i neperspektivnih politika, koje su nam pripremile siromaštvo, nazadovanje i kulturu para-noje."